

I. gimnazija v Celju

Kajuhova ulica 2

Celje

SOCIALNO – GEOGRAFSKA PROBLEMATIKA ROMOV V CELJU

Avtorici:

Nikolaja Frece, 2. a

Ana Kisovar, 2. a

Mentorica:

Nataša Marčič, prof. geo.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2010

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	7
1.1	HIPOTEZE	7
1.2	PREDSTAVITEV RAZISKOVALNIH METOD.....	8
2	LEGA IN OMEJITEV PREUČEVANEGA OBMOČJA.....	9
3	IZVOR	10
3.1	IZVOR LJUDSTVA.....	10
3.2	IZVOR IMENA	10
4	NASELITEV ROMOV.....	12
4.1	NASELITEV ROMOV V EVROPI	12
4.2	NASELITEV ROMOV V SLOVENIJI	13
4.2.1	DOLENJSKA	14
4.2.2	PREKMURJE	14
4.2.3	GORENJSKA	14
4.2.4	CELJE	15
5	ŠTEVILO ROMOV	16
5.1	ŠTEVILO ROMOV V EVROPI	16
5.2	ŠTEVILO ROMOV V SLOVENIJI.....	16
5.3	ŠTEVILO ROMOV V CELJU	18
6	PRAVNI POLOŽAJ	20
6.1	PRAVNI POLOŽAJ V EVROPI.....	20
6.2	PRAVNI POLOŽAJ V SLOVENIJI	22
6.2.1	ZAKONODAJA NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	23
6.2.2	ZAKONODAJA NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA	25
6.2.3	ZAKONODAJA NA PODROČJU BOJA PROTI DISKRIMINACIJI.....	26
7	ROMSKA KULTURA	27
7.1	DRUŽBA.....	27
7.2	ROMSKI JEZIK	28
7.3	NAVADE IN OBIČAJI.....	29
7.4	ROMSKO VEROVANJE.....	30
7.5	ROMSKI POKLICI.....	31
7.6	ROMSKA KULTURA V CELJU	31
8	ROMSKA NASELJA	32

8.1	ROMSKA NASELJA V CELJU	34
9	IZOBRAŽEVANJE ROMOV CELJU	38
10	ZAPOSLOVANJE ROMOV V CELJU	40
10.1	SOCIALNA POMOČ.....	41
10.2	DRUGE OBLIKE POMOČI	41
10.2.1	ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE	41
10.2.2	RDEČI KRIŽ	42
11	SOBIVANJE ROMOV V CELJU	43
11.1	KRIMINAL	43
11.2	ODNOS S SOSEDI	43
11.3	ODNOS Z DRUGIMI OBČANI	44
11.4	ODNOS DIJAKOV	45
11.4.1	IZVEDBA IN ANALIZA ANKETIRANJA	45
11.4.2	ANALIZA IN IZIDI ANKETE	45
12	PREDLOGI REŠEVANJA ROMSKE PROBLEMATIKE V CELJU.....	55
13	ZAKLJUČEK IN RAZPRAVA.....	57
14	LITERATURA IN VIRI	62
15	PRILOGE	64

KAZALO SLIK

Slika 1: Karta Celja	9
Slika 2: Romski vedeževalec leta 1552	10
Slika 3: Preseljevanje Romov	12
Slika 5: Slikovno gradivo kampanje Dosta!	26
Slika 6: Mlado romsko dekle s svojim otrokom	27
Slika 7: Romski starešina iz Prekmurja	27
Slika 8: Phuri daj Lavinia	27
Slika 9: Tudi glasba je pomemben del romske kulture	29
Slika 10: Romska poroka	30
Slika 11: Romski brusilec	31
Slika 12: Vas Pušča	32
Slika 13: Romsko naselje Boriha pri Metliki	33
Slika 14: Hiša na Mariborski 39	35
Slika 15: Stanje na Mariborski 39	35
Slika 16: Romsko naselje na Bežigrajski 25	36
Slika 17: Romsko naselje na Sernčevi	36
Slika 18: Poplave 2007	36
Slika 19: Poplave 2007 na Bežigrajski	36
Slika 20: Lokacije strnjenih romskih naselij v Celju	37

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število Romov po posameznih občinah	17
Tabela 3: Primerjava števila prebivalcev v Celju po posameznih naslovih	34

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Število Romov v Sloveniji od leta 1961 dalje	18
Grafikon 4: Prikaz mnenja dijakov o Romih	46
Grafikon 5: Prikaz izkušenj dijakov z Romi	46
Grafikon 6: Prikaz stereotipov, s katerimi se dijaki strinjajo	47
Grafikon 7: Prikaz poznavanja romskega simbola	49

Grafikon 8: Prikaz poznavanja romskega izvora	49
Grafikon 9: Prikaz poznavanja romskega načina življenja	49
Grafikon 10: Prikaz poznavanja romske naselitve	50
Grafikon 11: Prikaz poznavanja romske poselitve v Sloveniji	50
Grafikon 12: Prikaz poznavanja organiziranosti romskih skupnosti v Sloveniji	51
Grafikon 13: Prikaz poznavanja romske problematike v Sloveniji.....	51
Grafikon 14: Prikaz poznavanja slavnih romskih oseb	52
Grafikon 15: Prikaz poznavanja lokacij romskih naselij v Celju.....	52
Grafikon 16: Prikaz osebnih izkušenj z Romi.....	53
Grafikon 17: Prikaz mest srečevanja z Romi	53

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujema vsem, ki so nama stali ob strani pri izdelavi raziskovalne naloge, nama pomagali pri iskanju podatkov in naju usmerjali. Posebej bi se radi zahvalili g. Radovanu Božiču, tajniku Mestne četrti Gaberje, za ves trud, pomoč in zbrane podatke, dr. Jerneju Zupančiču s Filozofske fakultete v Ljubljani za usmerjanje in napotke, ge. Silvi Koprivšek, g. Francu Koprivšku, ge. Luciji Roj in ge. Sonji Miler za sodelovanje, ge. Vesni Kočevar in ge. Dragici Poklšek za napotke in pomoč. Najlepša hvala tudi ge. Darji Zabukovec, vodji Sektorja za prostorsko načrtovanje in evropske zadeve na Oddelku za okolje in prostor ter komunalno Mestne občine Celje, g. Željku Ciglerju z Oddelka za družbene dejavnosti Mestne občine Celje ter mag. Branku Brezovniku iz župnije Celje - sv. Danijel za posredovane informacije. Hvala zaposlenim (svetovalnim delavcem in učiteljem) z OŠ Glazije, OŠ Lava, I. OŠ Celje, OŠ Polule in OŠ Hudinja. Zahvaljujema se Izi Pavlina za naslovnico, Žigu Kramperšku in Veroniki Šoster za pomoč pri oblikovanju. Hvala za lektoriranje Juani Robida, naši profesorici slovenščine. Največja zahvala pa gre seveda najini mentorici, profesorici Nataši Marčič, brez katere najine raziskovalne naloge zagotovo ne bi bilo.

POVZETEK

Po mnogih raziskavah so Romi etnična manjšina, ki je uvrščena najnižje v hierarhični strukturi etnične stratifikacije. Zadevajo jih procesi diskriminacije in segregacije. V odnosih z večinskim prebivalstvom se velikokrat pojavljajo napetosti, ki vodijo v odkrit konflikt. Velikokrat sva v medijih zasledili senzacionalistične prispevke o romski problematiki na Dolenjskem. Kako pa je v Celju?

V najini raziskovalni nalogi sva želeli proučiti socialno-geografsko problematiko romske skupnosti v Celju in predlagati možne rešitve problemov.

S pomočjo dosegljive literature, statističnih podatkov in dela na terenu sva ugotovili, da so Romi v Celju manj številčni, zaradi njihove večje integracije v okolje pa prihaja do mnogo manjše napetosti kot v drugih delih Slovenije. Kljub temu pa jih tarejo podobni problemi, skoraj vsi so prejemniki socialne pomoči, spopadajo se z brezposelnostjo in tisti, ki živijo strnjeno na dveh lokacijah, tudi s slabimi bivanjskimi razmerami. Zaradi nerednega plačevanja stroškov so velikokrat v sporih z občino. Drug problem je zbiranje kovin, saj odlagališča niso urejena v skladu z okoljskimi standardi.

Meniva, da se položaj Romov ne bo izboljšal, če se ne bo izboljšala njihova izobrazba. Pomembno pa je tudi, da se vsi zavedamo pomena medkulturnega sožitja, zato bova na šoli na temo romske problematike pripravili aktivnosti za natečaj Pomladni dan.

1 UVOD

Romi so narodnostna manjšina, ki se pojavlja in naseljuje po celotni Evropi. So edini evropski narod, ki nima svoje lastne države. V Evropi jih je približno 12 milijonov, v Sloveniji uradno 3246. Najina raziskovalna naloga je omejena zgolj na tiste, ki živijo strnjeno v mestni občini Celje.

Tema se nama je zdela v prvi vrsti zanimiva zato, ker o Romih v Celju vemo le malo. Z njimi se ukvarjajo različne službe, a jih v svojih poročilih večinoma ne izpostavljajo posebej. Edini, ki se je v zadnjem času z njimi sistematsko ukvarjal, je bil mag. Branko Brezovnik, kaplan pri Sv. Danijelu, ki je romsko populacijo raziskoval leta 2007 za svojo ekspertizo. Drugi razlog, da sva se odločili za to temo, pa je, da je leto 2010 v EU leto boja proti revščini in socialni izključenosti. Najina tema je tesno povezana s sloganom Evropske unije, saj so prav Romi tisti, ki imajo po mnenju mnogih največje težave pri vključevanju v že obstoječo družbo in sodijo zato tudi v najnižji socialni razred. Rome želiva predstaviti tistim, ki jih ne poznajo, in približati tistim, ki o njih nimajo najboljšega mnenja.

V najini raziskovalni nalogi sva želeli raziskati predvsem socialno-geografski vidik romske naselitve v Celju, ugotoviti njihovo število, vključevanje v programe izobraževanja, zaposlenost, sobivanje, zanimalo pa naju je tudi, koliko še ohranjajo primarno romsko izročilo. Na osnovi proučevanja sva želeli predlagati tudi možne rešitve.

1.1 HIPOTEZE

Na začetku raziskovanja sva si postavili naslednje hipoteze:

- Romi na območju Celja živijo strnjeno.
- Nepremičnine, v katerih živijo, so last občine.
- Infrastruktura opremljenost njihovih bivališč je zelo slaba.
- Celjski Romi so manj organizirani od Romov v drugih delih Slovenije.
- Za dodaten zaslužek zbirajo staro železo.
- Romskega izročila ne ohranjajo.
- Imajo težave s sosedi in nastanitvijo, zato se veliko selijo.

1.2 PREDSTAVITEV RAZISKOVALNIH METOD

Pri raziskovalnem delu sva uporabili naslednje metode:

- delo z literaturo,
- intervju,
- anketiranje in analiza anket,
- statistična obdelava podatkov,
- fotografiranje in
- kartiranje.

Literaturo sva poiskali v Osrednji knjižnici Celje, v strokovnih revijah, časopisih in na medmrežju. S posredovano strokovno literaturo in s statističnimi podatki so nama bili v veliko pomoč dr. Jernej Zupančič, redni profesor na Filozofski fakulteti v Ljubljani, Radovan Božič iz Mestne četrti Gaberje, mag. Branko Brezovnik, kaplan pri Sv. Danijelu, ter Darja Zabukovec in Željko Cigler iz Mestne občine Celje, ki naju je tudi napotil na vse pristojne službe.

Izvedli sva intervjuje s pristojnimi na občini, na sedežih mestnih četrti, na zavodu za zaposlovanje, centru za socialno delo, policiji, Rdečem križu, društvu prijateljev mladine, s svetovalnimi službami na osnovnih šolah in v vrtcih, zaposlenimi v različnih podjetjih, med drugim na Dinosu ... Izvedli sva tudi intervjuje s samimi pripadniki romskih družin.

Želeli sva izvedeti, kako dobro dijaki naše šole poznajo Rome in kaj menijo o njih, zato sva izvedli anketo. Po izvedbi sva opravili tudi analizo pridobljenih podatkov.

Fotografirali sva romska naselja, bivališča, notranjost romskih hiš ...

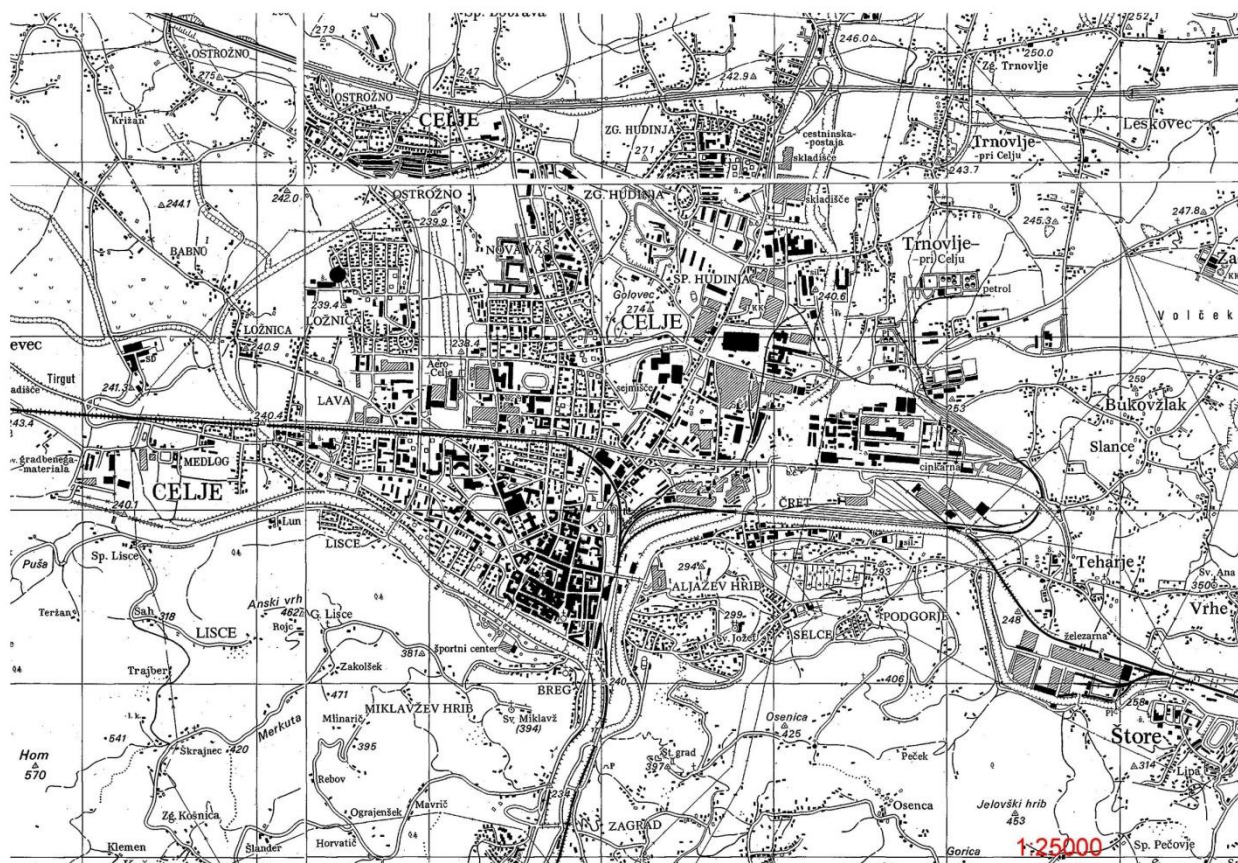
Kartirali sva dve območji, to sta območji strnjene poselitve Romov. Karte sva dobili na GURS-u.

2 LEGA IN OMEJITEV PREUČEVANEGA OBMOČJA

Celje leži v jugovzhodnem delu Celjske kotline, ob sotočju Savinje z Voglajno in Hudinjo. Nastalo je na prometnem križišču ob vstopu reke Savinje v Posavsko hribovje. Mesto je izjemno ponosno na svojo bogato zgodovino. Na tem območju so sledi pustili Kelti, kasneje Rimljani, najbolj znani pa so bili seveda celjski knezi. (<http://www.celje.si/>, 25. 1. 2010)

»Danes je po velikosti in gospodarski moči na tretjem mestu v državi. Med vsemi slovenskimi mesti verjetno doživlja najhitrejši razvoj. Pomeni pomembno gospodarsko, trgovsko, kulturno, zdravstveno in izobraževalno središče za širšo okolico.« (J. Senegačnik, 2010, str. 63) Po podatkih MOC živi v njej 50.039 prebivalcev, na površini 94,9 km².

Slika 1: Karta Celja
Vir: GURS Celje, 2010

3 IZVOR

3.1 IZVOR LJUDSTVA

Od kod so Romi prišli in zakaj? To je pogosto zastavljeno vprašanje, na katero še danes ni povsem jasnih in zanesljivih odgovorov. »Povsod so bili, a skoraj nikjer niso doma,« je o njih zapisal dr. Vanek Šiftar.

Slika 2: Romski vedeževalec leta 1552

Vir:

<http://www.crystalinks.com/aug17gypsyfortune.jpg>

Vzroki za preseljevanje Ciganov niso popolnoma znani, obstajajo mnoge legende in miti, ki so se v zgodovini ohranili le ustno. Pisni viri, ki pričajo o njihovi naselitvi, segajo v 14. in 15. stoletje. Strokovnjaki pa se strinjajo, da segajo začetki velikih selitev že v obdobje okoli 10. stoletja. Na podlagi podobnosti med romskim jezikom in sanskrtom so jezikoslovci, med njimi je bil zelo pomemben France Miklošič, ugotovili, da je pradomovina Romov

severna Indija. Kljub temu da so evropski učenjaki dokazali, da legende o egiptovskem izvoru pravzaprav nimajo znanstvene osnove, je tudi nekaj strokovnjakov, ki še vedno zavzemajo stališče, da so Romi prišli iz Egipta oz. Male Azije. Z njimi se je strinjal tudi Janez Trdina, ki je v prvi knjigi zapiskov (Podobe prednikov) iz obdobja 1870–1879 zapisal: »Bog sam ve, kdo je povedal Mihi, da ciganski rod izvira iz Indije; to je trdil on in njegov tovariš v krčmi, medtem ko govorijo drugi cigani, da so Egipčani.«

Če so domneve in ugotovitve pravilne, izhajajo iz Indije. Kaj je res, pa bo seveda pokazal čas. (V. Šiftar, 1970)

3.2 IZVOR IMENA

Interpretacije izvora imena Cigan so različne. Najpogosteje se v razlagah navaja grški izraz Astiganos, ki pomeni nedotakljivi. Pogoste so tudi navedbe, da beseda izvira iz sanskrt: zingarie. V samem začetku ime nikakor ni bilo žaljivo. Kot zaznamovano poimenovanje se je beseda cigan začela pojavljati šele v 19. stoletju.

Iz besede Astiganos so potem v različnih jezikih nastale izpeljanke: Tsigan (Bolgarija), Zigeuner (Nemčija), Zingari (Italija), Cigan (Slovenija), Cigany (Madžarska), Tzigane (Francija) ...

Ime Rom se pojavlja kot poimenovanje predvsem v najnovejšem času, poznajo pa ga vse romske skupine, saj ga zasledimo v vseh evropskih ciganskih slovarjih. Rom pomeni človek, v množini Roma. Ime Rom pomeni pripadnost ciganskemu rodu, pogosto označuje poročenega moža. Romni je ime za cigansko žensko in prav tako za poročeno ženo. Verjetno je, da so Romi to ime prinesli iz svoje prvotne domovine. V jeziku hindi d'oma, d'omni pomeni človeka z dna družbene lestvice. V sanskrtu pa doma pomeni človek, ki se ukvarja z glasbo.

Uporablja se tudi ime Sinde, Sinte, ki pripada Ciganom v Nemčiji. Ime pomeni naš človek, v množini Sinti. Po mnenju jezikoslovca Blocka bi besedo morali iskati v jeziku hindi. Filolog Pott pa domneva, da beseda pomeni reko Ind in ljudi, ki prebivajo ob njenem izlitju.

V preteklosti so Rome v Nemčiji, na Norveškem in Švedskem imenovali tudi Tattari, kar pomeni klateži, potujoči itd.

Še iz pradomovine izhajajo razlikovanje na glavne skupine: Rome, Sinte in Kale. Poleg delitve po plemenski pripadnosti, Kalderaši, Lovari, Vlahi in Beaši, so nekatera imena posameznih skupin povezana s poklici, ki so jih opravljali v preteklosti, koritarji, čergari ...

(P. Štrukelj, 1980; V. Šiftar, 1970)

»Na območju Avstro-Ogrske so med vladanjem Marije Terezije veljali ukrepi o prisilnem naseljevanju Romov, prepovedi rabe romskih priimkov ter prepovedi porok med Romi. Romi naj bi se imenovali »novi naseljenci«, dobili naj bi zemljo in se preživljali z obdelovanjem zemlje ter tako opustili svoje navade, jezik in običaje. Določene so bile stroge kazni v primeru rabe romskega jezika itd.« (V. Klopčič, 2007, str. 32)

Šli so celo tako daleč, da so družinam jemali otroke in jih vzgajali ločeno od romskih skupnosti. Na Norveškem so leta 1897 ustanovili cerkveno društvo za boj proti klateštvu, ki se je zavzemalo za ustalitev Romov. Leta 1935 je društvo Ciganom odvzelo več kot 1500 otrok, romske ženske pa prisilno steriliziralo. (V. Klopčič, 2007)

Leta 1980 je bila zakonodaja na Norveškem spremenjena, Tattarom pa je bil status narodne manjšine priznan leta 1998. Leta 2000 se jim je Cerkev uradno opravičila, sklenili pa so tudi sporazum med Cerkvijo in norveškim združenjem. (V. Klopčič, 2007)

4.2 NASELITEV ROMOV V SLOVENIJI

Cigani so se na našem ozemlju pojavili že v 14. stoletju. Tako vsaj govorijo pomembne listine iz Bologne in Češke. Ne smemo pa pozabiti niti na škofijsko sodno kroniko iz Zagreba, ki omenja Cigana Andreja iz Kranja, usmrčenega v Ljubljani. Ta podatek kaže na to, da je bila sovražnost do njih že od nekdaj prisotna. Od 17. stoletja naprej so se začeli že stalno naseljevati, zapisi o njih pa so postali pogostejši. Ohranjeni viri iz 18. stoletja kažejo navzočnost Ciganov v Ljubljani in na Gorenjskem. »V tem stoletju so znani Cigani tudi drugod po slovenskem etničnem ozemlju, kar natančno razlagajo matični zapisi.« (P. Štrukelj, 1980, str. 32)

Cigani so se v Sloveniji naselili na območja, ki so bila blizu sosednjih pokrajin z večjim številom tega prebivalstva. Njihovo naseljevanje je potekalo predvsem iz treh smeri: iz Hrvaške (današnji dolenski Romi), Madžarske (prekmurski Romi) in iz smeri nemških dežel (gorenjski Romi ali Sinti). »Ciganske skupine v Sloveniji so glede na druge jugoslovanske in evropske dežele maloštevilne. Vsaka skupina govori svoje cigansko narečje, kar jih tudi loči med seboj.« (P. Štrukelj, 1980, str. 33)

Gorenjski Sinti so najmanjša, prekmurski Romi pa največja skupina. Sintov je zelo malo, zato se bojijo, da bi izumrli.

4.2.1 DOLENJSKA

Dolenjski Cigani naseljujejo Belo krajino, Krško dolino, kočevsko okolico in druge kraje po Dolenjskem. Največ jih je v okolici Novega mesta. Ti niso jezikovno in etnološko podrobneje proučeni. »Edini viri, ki pogosto omenjajo Cigane na Dolenjskem in njihovo navzočnost v preteklosti, so matične knjige. Mnogo pomembnih podatkov je zapisal tudi Trdina v črtici o Ciganih Brajdičih, vendar govori le o omenjenem rodu.« (P. Štrukelj, 1980, str. 34)

Imeli so svoje narečje, zato je župnik Medven napisal rokopis slovnice ciganskega jezika, ki pa ni bil nikoli izdan. Priimek, ki se na tem območju največkrat pojavlja, je Hudorovič. (P. Štrukelj, 1980)

4.2.2 PREKMURJE

Prihod Romov v Prekmurje je označen z letom 1416. Matični podatki kažejo, da so se Romi preselili v Prekmurje z več strani. Največ družin se je priselilo iz Madžarske, nekaj pa tudi z Gradiščanskega in iz Hrvaške. Na tem območju je najbolj znan romski priimek Horvat.

Leta 1911 je tukaj nastalo tudi največje romsko naselje v Sloveniji. To je Pušča, ki leži blizu Murske Sobote.

4.2.3 GORENJSKA

»Pregledani matični vpisi Ciganov na Gorenjskem so iz 19. stoletja.« (P. Štrukelj, 1980, str. 53) Preden so prišli v naše kraje, so pripadali Ciganom v Avstriji. V tem stoletju so bili večinoma naseljeni na Jesenicah, v Krajski Gori, Radovljici, Kropi, Kamni Gorici, Žirovnici. Največkrat omenjen je priimek Rajhard. Ta družina naj bi opravljala žebljarsko in kovaško obrt, bili pa so tudi godbeniki, saj so imeli radi glasbo.

(P. Štrukelj, 1980)

4.2.4 CELJE

Prvi podatki o nestalni romski naselitvi na območju Celja segajo v leto 1954 in pričajo o naselitvi romske družine za Glazijo. Živeli so popolnoma necivilizirano in naj bi s svojo naselitvijo blizu stadiona kazili kulturni videz mesta Celja. Okrajni ljudski odbor in Tajništvo sveta za notranje zadeve sta zato 3. 6. 1954 Rome sklenila odstraniti.

(cv: B. Brezovnik, 2007, str. 4)

V prilogi sva dodali tudi dva dokumenta, ki ju je mag. Branko Brezovnik našel v Zgodovinskem arhivu Celje.

Po pripovedovanju Nikolaja Pirtoška, predsednika MČ Gabrje, so se Romi na območju Celja stalno naselili ob koncu 60. let prejšnjega stoletja. Prej so živeli nomadsko življenje na vozovih, s katerimi so potovali po Savinjski dolini. Prebivalci so imeli z njimi precej težav, zato Cigani nikjer niso bili zaželeni. Stalno mesto jim je, pod pogojem, da ne sme v njegovi okolici »izginiti niti eno samo jabolko«, na svojem ozemlju ponudil gospodar Joštovega mlina (Medlog 5). Romi so se dogovora držali in se od takrat naprej za stalno naselili na območju občine Celje.

Sodeč po ustnih virih naj bi Romi nekaj desetletij nazaj živeli tudi na območju betonarne Ingrad, v Kovinarski, Mariborski, Dečkovi in Resljevi ulici, pri rudniku Pečovnik, kjer pa so popolnoma izropali hišo, zato so jih prisilno naselili v Cankarjevo ulico.

5 ŠTEVILO ROMOV

5.1 ŠTEVILO ROMOV V EVROPI

Neuradno število Romov v Evropi se giblje okoli 12 milijonov. Prisotni so v vseh državah članicah EU. Med II. svetovno vojno je bilo ubitih nekje od 600.000 do 1,5 milijona Romov, gledano v odstotkih so torej etnična manjšina, ki jo je holokavst najbolj prizadel.

(Dosta! Dovolj!, 2009)

»Po ocenah mednarodnih organizacij in strokovnih krogov so države z največjim številom Romov v Evropi:

▪ Bolgarija (700.000 do 800.000),	▪ Grčija (160.000 do 200.000),
▪ Češka (250.000 do 300.000),	▪ Nemčija (110.000 do 130.000).«
▪ Francija (280.000 do 340.000),	

(V. Klopčič, 2007, str. 35)

5.2 ŠTEVILO ROMOV V SLOVENIJI

»Po ocenah različnih institucij (centri za socialno delo, upravne enote, nevladne organizacije) v Sloveniji živi približno 10.000 Romov (tudi do 12.000). Romi strnjeno živijo v Prekmurju, na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju ter v večjih mestih, kot so Maribor, Velenje, Ljubljana, Jesenice, Radovljica (na Jesenicah in v Radovljici živijo predvsem družine Sintov).

Ob popisu prebivalstva v letu 2002 se je za pripadnike romske skupnosti opredelilo 3.246 prebivalcev, 3.834 oseb pa je kot materni jezik navedlo romski jezik. Ob predhodnem popisu prebivalstva v letu 1991 se je za pripadnike romske skupnosti opredelilo 2.259 oseb, 2.752 oseb pa je kot materni jezik navedlo romski jezik. Iz primerjave podatkov obeh popisov se da sklepati, da večje število opredeljenih Romov ob zadnjem popisu kaže tudi na izboljšanje njihovega položaja v tem obdobju.« (Urad za narodnosti RS. Medmrežje: http://www.uvn.gov.si/si/manjsine_oziroma_narodne_skupnosti/romska_skupnost/ (12. 2. 2010)

Stanje števila Romov v posameznih občinah Republike Slovenije po popisu leta 2002:

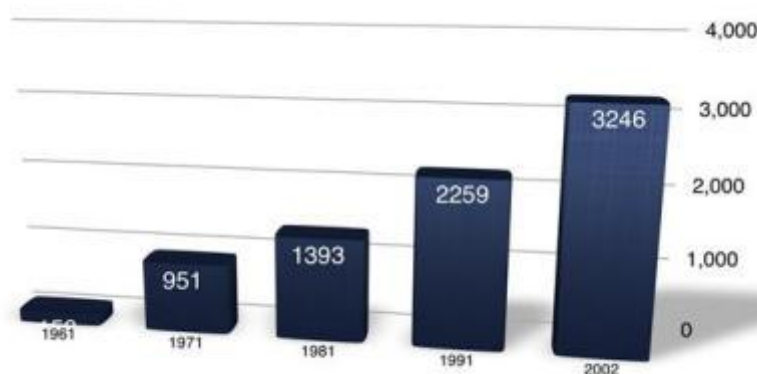
Občina	Narodno opredeljeni za Rome
Maribor	613
Novo mesto	562
Murska Sobota	439
Ljubljana	218
Puconci	137
Kočevje	127
Šentjernej	98
Metlika	90
Lendava	86
Tišina	86
Črnomelj	85
Črešnovci	63
Cankova	56
Rogašovci	51
Ribnica	49
Semič	47
Brežice	42
Krško	37
Velenje	34
Turnišče	29
Ivančna Gorica	27
Miklavž na Dravskem polju	25
Beltinci	23
Jesenice	21
Hoče-Slivnica	19
Lenart	16
Kranj	12
Slovenska Bistrica	10
Druge	104

Tabela 1: Število Romov po posameznih občinah
Vir: Statistične informacije 5. Prebivalstvo (93/200)

Zanimivo je, da med temi občinami ni omenjene mestne občine Celje, čeprav je v njej živel po raziskavah mag. Brezovnika 2007. leta 85 predstavnikov romske skupnosti. Ugotavlja, da se jih večina ni opredelila za Rome, ampak so se ob popisu opredelili kot Slovenci ali pripadniki drugih držav. Domneva, da so za to naslednji razlogi: a) precej pripadnikov romske skupnosti v MOC živi v mešanih zakonih; b) izgubili so velik del svoje romske identitete (jezik, običaje); c) zaradi lažje integracije spreminjajo svoje priimke; d) nekateri se sramujejo svojega porekla.

Graf prikazuje gibanje števila Romov v Sloveniji. Po uradnih podatkih se njihovo število močno povečuje, po neuradnih podatkih naj bi jih bilo že trikrat več.

Grafikon 1: Število Romov v Sloveniji od leta 1961 dalje

Vir: Statistični letopis RS 2003, november 2009

5.3 ŠTEVILO ROMOV V CELJU

Urad za narodnosti Republike Slovenije naju je seznanil, da ministrstva oz. vladne službe in pristojne institucije ne vodijo posebnih evidenc oseb na podlagi etnične pripadnosti oz. narodnosti. Mnogi pripadniki obravnavane skupnosti se tudi ne želijo opredeliti kot Romi in se izrekajo za pripadnike drugih narodnosti.

Obrnili sva se na matični urad na MOC, vendar tudi oni ne razpolagajo s temi podatki. To je močno otežilo najino raziskovanje, saj je uradno nemogoče pridobiti točno število pripadnikov romske skupnosti, starost, podatke o njihovi zaposlenosti in izobrazbeno sliko populacije.

V Statističnem letopisu ni podatkov o Romih v Celju vse do leta 1971. Še danes je številka zelo majhna, leta 2002 naj bi jih bilo le 40 v celotni Savinjski regiji, kar pa se ne sklada z najinimi ugotovitvami. Podatke sva tako pridobili s pomočjo terenskega dela in podatkov MČ Gaberje.

Sodeč po najinih raziskavah in sodelovanju z romskimi družinami naj bi v Celju strjeno živelo okoli 40 Romov na območju Mariborske, Bežigradske in Sernčeve ulice. Točnega števila o Romih, ki živijo na drugih območjih Celja v stanovanjih, pa ni bilo mogoče pridobiti. Po raziskavi mag. Breznika iz leta 2007 naj bi se skupno število pripadnikov romske skupnosti gibalo okoli 80.

6 PRAVNI POLOŽAJ

6.1 PRAVNI POLOŽAJ V EVROPI

Romi so v Evropi edini, ki so samo Evropejci, torej brez domovine. Prav zato vlogo, ki jo pri drugih manjšinah z matičnimi državami opravljajo le-te, prevzemajo mednarodne vladne in nevladne organizacije.

»V zadnjem desetletju prejšnjega stoletja so se Organizacija združenih narodov, Svet Evrope, Organizacija za evropsko varnost in sodelovanje in Evropska unija ter številne druge mednarodne ustanove ob obravnavi človekovih pravic, nediskriminacije in enakih možnosti na mednarodni ravni usmerjale na vprašanje ureditve pravic Romov kot specifičnega vprašanja v normativni dejavnosti ter v konkretnih dejavnostih na področju migracij, socialne kohezije in odprave predsodkov.« (Klopčič in Polzer, 2003, str. 80)

Na mednarodnem pravnem področju o urejanju varstva manjšin se je izoblikovalo soglasje o pomenu ohranjanja identitete in kulturne raznolikosti, kar se je pokazalo tudi kot povečano zanimanje in raziskovanje romske zgodovine, jezika, kulture ter reševanje njihovih socialnih problemov. Nekateri mednarodni pravni dokumenti vsebujejo posebne odločbe za odpravo diskriminacije Romov in Sintov.

Najprej je na njihov položaj leta 1990 opozorila Konferenca o evropski varnosti in sodelovanju, ki v III. poglavju prvič omenja poseben položaj Romov kot skupine. To pobudo nadgrajuje VII. člen instrumenta Srednjeevropske pobude za varstvo manjšin iz leta 1994, ki prvotno določbo dopolnjuje z zagotavljanjem pogojev za družbeno integracijo Romov in sprejetjem ukrepov za odpravo nestrpnosti:

»Države se zavedajo posebnih problemov Romov (Ciganov). Zavezujejo se k sprejemanju vseh pravnih, upravnih in izobraževalnih ukrepov, kot jih predvideva ta instrument za ohranitev in razvoj identitete Romov, za olajšanje družbene integracije Romov (Ciganov) s sprejetjem posebnih ukrepov in za odpravo vseh oblik nestrpnosti zoper te osebe.« (Instrument Srednjeevropske pobude za varstvo manjšinskih pravic. Budimpešta, 30. 11. 1994)

Leta 1993 je Evropski svet sprejel kopenhagenska merila za države kandidatke za vstop v Evropsko unijo. Poročila o izvajanju iz leta 1998 in 1999 ostro kritizirajo manjkajoči izvedbeni zakon k 65. členu ustave in manjkajočo uresničitev Zakona o lokalni samoupravi, na osnovi katerega imajo Romi zagotovljeno predstavništvo v lokalni samoupravi.

(Klopčič, Polzer, 2003)

OKVIRNA KONVENCIJA SVETA EVROPE ZA VARSTVO NARODNIH MANJŠIN (MKUNM)

Okvirna konvencija Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin ne vsebuje definicije pojma narodne manjšine, kar pomeni, da ob podpisu vsaka država določi, ali bo pri izvajanju načel kot manjšino upoštevala tudi Rome.

V SLOVENIJI

»Deklaracija v verbalni noti stalnega predstavništva Slovenije z dne 23. marca 1998, podana Generalnemu sekretarju ob oddaji instrumenta o ratifikaciji 25. marca 1998:

Ker Okvirna konvencija ne vsebuje definicije narodne manjšine in je to posameznim državam pogodbenicam prepuščeno, da določijo skupine, ki jih opredeljujejo kot narodne manjšine, Vlada Republike Slovenije, v skladu z Ustavo in notranjo zakonodajo v RS, izjavlja, da sta avtohtoni italijanska in madžarska narodna manjšina. V skladu z Ustavo in notranjo zakonodaj Republike Slovenija se bo Okvirna konvencija uporabljala tudi za pripadnike romske skupnosti, ki živijo v Sloveniji.«

EVROPSKA LISTINA O REGIONALNIH ALI MANJŠINSKIH JEZIKIH (MELRJ)

Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih določa, naj se predvidena zaščita regionalnih in manjšinskih jezikov ustrezno prilagodi tudi za zaščito neteritorialnih jezikov (3. točka, 5. člen). Izrecno je poudarjeno, da se ta pojem nanaša tudi na romski jezik

V SLOVENIJI

S podpisom te evropske listine se je Slovenija na podlagi 2. člena zavezala, da bo njene zahteve na svojem ozemlju uporabljala za italijanski in madžarski jezik. V skladu s petim odstavkom 7. člena listine bo Republika Slovenija določbe od prvega do četrtega odstavka 7. člena smiselno uporabljala tudi za romski jezik.

Leta 2002 je bil v Bruslju ustanovljen Evropski romski informacijski urad (The European Roma Information Office ERIO), katerega naloga je spodbujanje političnih in javnih razprav

o Romih z zagotavljanjem celovite podobe o njihovem položaju. ERIO se zavzema za uresničenje človekovih pravic vseh Romov v Evropi.

»V začetku decembra 2003 je Svet ministrov v Maastrichtu sprejel Akcijski načrt za Rome in Sinte/Action Plan on Roma and Sinti, ki je namenjen odpravi diskriminacije in zagotavljanju enakopravne vloge Romov v družbi. Zajema različna področja: od ravnanja policije v odnosu do Romov, poročanja medijev, dostopa do zdravstvenih storitev in do enakih možnosti na področju izobraževanja. Akcijski načrt se sklicuje na sprejeta priporočila in načrte drugih mednarodnih organizacij, npr. Sveta Evrope, Evropske unije, ZN, Svetovne banke in drugih ustanov.« (Klopčič in Polzer, 2003, str. 84)

6.2 PRAVNI POLOŽAJ V SLOVENIJI

Romska skupnost v RS je ustavno priznana manjšinska skupnost, ki sicer nima položaja klasične manjšine, vendar pa je kot manjšinska skupnost v ustavi posebej omenjena in z zakonodajo deležna posebne zaščite. Prepoznana je kot manjšina z lastnimi etničnimi in kulturnimi značilnostmi (lasten jezik, kultura in zgodovina).

Začetki urejanja romske zakonodaje segajo v leto 1989, ko je bila sprejeta odločba. O izboljšanju položaja Romov v Republiki Sloveniji pričajo med drugim rezultati popisa prebivalstva iz leta 1991 in 2002. Leta 1991 se je za pripadnike romske skupnosti opredelilo 2.259 oseb, medtem ko je do leta 2002 to število naraslo na 3.246. Po ocenah različnih institucij pa naj bi v Sloveniji kljub uradnemu številu živelo okoli 10.000 Romov. (<http://www.uvn.gov.si>, 16. 12. 2009)

»Leta 1995 je vlada sprejela Program ukrepov za pomoč Romom, ki je v delih še vedno aktualen. (...) Leta 1999 je vlada sprejela sklepe v smeri zadolžitve organov, ki se na posameznih področjih ukvarjajo s tematiko Romov, da v te namene zagotovijo višja proračunska sredstva. Leta 2004 pa je po obravnavi Poročila o položaju Romov v Republiki Sloveniji vlada sprejela sklepe za nadaljnje urejanje tega področja. (...) Državni zbor RS je 30. marca 2007 sprejel Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji. (...) Zakon določa skrb državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju posebnih pravic romske skupnosti, ureja organiziranost romske skupnosti na državni in na lokalni ravni ter financiranje. Na podlagi zakona je bilo na seji vlade 5. 3. 2009 ustanovljeno

posebno vladno delovno telo, Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti, ki je po zakonu zadolžena za spremljanje uresničevanja ukrepov.«

(<http://www.uvn.gov.si/>, 16. 12. 2009)

»Letos je vlada izdala Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015. Glavni cilji programa so:

1. izboljšati bivalne razmere pripadnikov romske skupnosti in urediti romska naselja;
2. izboljšati izobrazbeno strukturo pripadnikov romske skupnosti in povečati vključenost: romskih otrok v programe predšolske vzgoje oziroma v programe priprav na vstop v osnovno šolo, šoloobveznih otrok v redno izobraževanje ter mladih in odraslih v nadaljevanje izobraževalnega procesa v skladu z načelom vseživljenjskega učenja;
3. povečati zaposlenost in znižati brezposelnost pripadnikov romske skupnosti;
4. izboljšati zdravstveno varstvo pripadnikov romske skupnosti, predvsem s poudarkom na izboljšanju zdravstvenega varstva otrok in žensk;
5. ohranяти in razvijati kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti ter si prizadevati za ohranjanje in razvoj različnih oblik romskega jezika;
6. povečati osveščenost večinskega prebivalstva glede obstoja, kulture, šeg in navad pripadnikov romske skupnosti ter osveščenost pripadnikov manjšine o pravicah in dolžnostih, ki jim pripadajo kot državljanom Republike Slovenije.«

(Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015, 2010, str. 6)

6.2.1 ZAKONODAJA NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Maja 2004 je vlada sprejela Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji. Dokument vsebuje popis stanja in ukrepe za izboljšavo in rešitev problemov. Leta 2005 je bila za izvajanje ukrepov in pripravo letnih akcijskih načrtov ustanovljena posebna komisija, katere predstavnik je Jožek Horvat Muc.

(<http://www.uvn.gov.si/>, 17. 12. 2009)

»V preteklih letih so bile izvedene naslednje aktivnosti iz strategije:

- sprejet je bil izbirni predmet Romska kultura,
- sprejet je bil poklicni standard romski pomočnik,

- vsako leto so pripravljene in izvedene programi medkulturnega sožitja (Zveza Romov Slovenije),
- izdana so bila gradiva v romskem jeziku,
- izvedeni so bili strokovni posveti na temo uspešnejšega vključevanja učencev Romov v sistem vzgoje in izobraževanja,
- vsako leto se izvajajo seminarji za učitelje v okviru nadaljnjega strokovnega izobraževanja,
- vzpostavljena je mreža šol, v katere so vključeni učenci Romi z namenom izmenjave izkušenj, primerov dobrih praks (Zavod RS za šolstvo, Center RS za poklicno izobraževanje).«

(Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015, 2010, str. 11)

Država šolam priznava ugodnosti za vzgojo in izobraževanje romskih učencev. Namenja finančna sredstva za individualno in skupinsko delo, financira prehrano, učbenike, ekskurzije, raziskovalne naloge ter se zavzema za standardizacijo romskega jezika kot podlago za poučevanje romskega jezika.

(<http://www.uvn.gov.si/>, 17. 12. 2009)

V Nacionalnem programu ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015 je tudi odstavek, namenjen izboljšavi izobrazbene strukture in večji vključenosti v programe izobraževanja. Poleg pregleda stanja vsebuje tudi naslednje ukrepe:

- vključevanje romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalni proces,
- zgodnje vključevanje v vzgojno-izobraževalni sistem – zagotavljanje pogojev za vključitev v predšolsko vzgojo,
- zagotavljanje pogojev za vzpostavljanje zaupanja v šolo, seznanjanje z romsko kulturo in odpravljanje predsodkov,
- dvig kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela z učenci,
- vzpostavitev mreže učne pomoči za Rome, posebej tiste, vključene v srednje šole.

6.2.2 ZAKONODAJA NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA

»Romi predstavljajo posebej ranljivo skupino na trgu dela. Država skuša z ukrepi aktivne politike zaposlovanja zmanjšati njihovo brezposelnost, izboljšati izobrazbeno strukturo med Romi ter povečati zaposlenost.« (<http://www.uvn.gov.si/>, 18. 12. 2009)

»V zadnjem obdobju sta bila sprejeta Programa aktivne politike zaposlovanja za leti 2005 in 2006, vlada pa je leta 2006 sprejela Program aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013 in načrt izvedbe programa ukrepov Aktivne politike zaposlovanja za leti 2007 in 2008. Posebna skrb se Romom, kot ranljivi skupini prebivalstva, namenja tudi v Resoluciji o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010. Na seji dne 11. 9. 2008 je sprejela program Javna dela za leti 2009 in 2010, ki je namenjen aktiviranju brezposelnih oseb, njihovi socializaciji – socialni vključenosti, ohranitvi ali razvoju delovnih sposobnosti in spodbujanju razvoja novih delovnih mest.« (<http://www.uvn.gov.si/>, 18.12. 2009)

»Natančne evidence, kolikšno število brezposelnih pripada romski skupnosti, ni, ker se Romi ne vnašajo v evidenco brezposelnih kot pripadniki romske skupnosti, ampak se lahko ta podatek pridobi le s pomočjo tipičnih romskih priimkov in osebnega poznavanja strank. V septembru 2009 je bilo na Zavodu RS za zaposlovanje prijavljenih 2.193 Romov, kar predstavlja 2,5 % vseh registriranih brezposelnih oseb v Republiki Sloveniji.«

(Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015, 2010, str. 11)

V Nacionalnem programu ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015 je vlada za znižanje brezposelnosti pripadnikov romske skupnosti in povečanje njihovega socialnega vključevanja in dostopa do trga dela sprejela sledeče ukrepe:

- pospešeno vključevanje Romov v ukrepe aktivne politike zaposlovanja v obdobju 2008–2013, pri čemer je treba upoštevati vidik spola,
- enake možnosti na trgu dela in krepitev socialne vključenosti pripadnikov romske skupnosti,
- javni razpis za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva,
- javni razpis za izbor razvojnih projektov,
- izvajanje posebnih storitev za ustvarjalce, umetnike in profesionalce, ki delujejo na področju romske kulturne dejavnosti.

6.2.3 ZAKONODAJA NA PODROČJU BOJA PROTI DISKRIMINACIJI

»V družbi je diskriminacija še vedno zelo prisotna, izpostavljeni pa so ji tudi pripadniki romske skupnosti. Najpogostejši razlogi za diskriminacijo so stereotipi in predsodki, pomanjkanje informacij o družbenih skupinah, ki so izpostavljene diskriminaciji, strah pred neznanim ter težnje po preseganju lastnega občutka manjvrednosti.«

(Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010 –2015, 2010, str. 28)

»Urad RS za narodnosti se je v letu 2008 odločil uradno pristopiti k izvedbi ene najpomembnejših ozaveševalnih kampanj v okviru skupnega programa Sveta Evrope in Evropske komisije na področju odpravljanja predsodkov glede Romov – kampanje DOSTA! Osvobodimo se predsodkov, spoznajmo Rome! Tako je Republika Slovenija kot prva država članica Evropske unije jeseni 2008 tudi uradno pristopila h kampanji z navezavo stikov s Svetom Evrope in generalnim sekretarjem omenjene organizacije, Terryjem Davisom.«
(<http://www.uvn.gov.si/>, 22. 12. 2009)

Slika 4: Slikovno gradivo kampanje Dosta!

Vir: Dosta! 2009

V Nacionalnem programu ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015 je vlada za osveščanje in boj proti diskriminaciji sprejela sledeče ukrepe:

- aktivnosti, usmerjene v preprečevanje diskriminacije in v odpravljanje predsodkov in stereotipov do Romov,
- izobraževanje predstavnikov romske skupnosti v svetih samoupravnih lokalnih skupnosti (romskih svetnikov), v društvih in drugih organizacijah (romskih aktivistov),
- izobraževanje javnih uslužbencev in zaposlenih v pravosodnih organih, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti.

7 ROMSKA KULTURA

7.1 DRUŽBA

Družbene ureditve Romov na slovenskem ozemlju so različne. Rodbinske skupnosti so prisotne na Dolenjskem, vaške skupnosti so najpogostejše v Prekmurju, Romi na Gorenjskem pa živijo predvsem individualno, v družinskih skupnostih. Ureditve njihovih družb se v večini prenašajo iz roda v rod, pogosto pa se zaradi različnih vzrokov in življenjskih razmer spremenijo.

Romska družina danes obsega starše in otroke, včasih tudi stare starše. Včasih so družine sestavljali starši in vsi njihovi otroci z družinami.

Slika 5: Mlado romsko dekle s svojim otrokom

Vir: <http://www.photomills.co.uk>

Slika 6: Romski starešina iz Prekmurja

Vir: P. Štrukelj, Tisočletne podobe nemirnih nomadov

PHURO

Starešina, imenovan tudi phuro, phurano ali dat, je bil vpliven tudi izven romske družbe. »Vodil je rodbino, urejeval medsebojne odnose, opravljal ženitovanske obrede in razsojal. Dolenjski Romi so bili pod vodstvom starešine bolj notranje

urejeni kakor danes, ko šele oblikujejo svojo identiteto.« (P. Štrukelj, 2004, str. 73)

PHURI DAJ

»V romski plemenski ali rodbinski skupnosti je dobila pravico naziva phuri daj starejša žena, ki je uživala ugled, spoštovanje, je bila izkušena in modra, je seznanjala mladi rod s starimi šegami. Njena veljava in vpliv sta bila navzoča v vseh zadevah rodbinskih članov, ki so upoštevali njene nasvete in odločitve.« (P. Štrukelj, 1980, str. 81)

Slika 7: Phuri daj Lavinia

Vir: <http://www.thelensflare.co>

Kratek pregled družinskih članov:

oče	dat, dad, dado
mati	daj, dej
mož	murž
žena	žuvli
brat	phral
sestra	phen
sin	čhavo, čavo
hči	čhej, čej, šaj
boter	kirivo, kirvo, čirvo
botra	kirivi, kirvi, čirvi
stric	strico
teta	teta
stari oče	papu, phuru, dada
stara mati	baba, phuri daj
očim	muštavno dad
mačeha	muštavni dej

Samo slovenska imena: bratranec, sestrična, svak, vnuk, nečak.

7.2 ROMSKI JEZIK

V romskem jeziku je veliko besed, ki izvirajo iz različnih držav, saj so se Romi stalno selili. Slovnice oblike in besednjak so podobni tistim v indoevropskih jezikih. V romščini najdemo besede iranskega, grškega, armenskega, madžarskega, španskega in slovenskega jezika. »Posledica tega so vse večje težave pri sporazumevanju Romov iz različnih skupin, ker se razlike med dialekti poglobljajo.« (T. Brizani, 2000, str. 24)

Romi na Slovenskem sestavljajo tri narečne skupine. Prekmurska skupina Romov govori narečje madžarskih Romov, dolenska skupina se sporazumeva z narečjem hrvaških Romov, gorenjska skupina pa uporablja narečje avstrijskih Sintov.

Nekaj romskih pregovorov:

Gadje Gadjensa, Rom Romensa.

Gadže (neromi), Rom z Romom.

Kon khal but, khal peski bakht.

Kdor veliko je, sne lastno srečo.

Devlesa araklam tume.

Bog je uredil, da sem te našel.

(T. Brizani, 2000, str. 86)

7.3 NAVADE IN OBIČAJI

Navade in običaje Romov je izoblikovalo predvsem nomadsko življenje. Tega določa tesno sožitje z naravo in poseben odnos do življenja ter smrti. Zanje je značilna vera v posmrtno življenje, saj si življenje razlagajo z naravnimi zakoni: rojstvo – življenje – smrt – ponovno rojstvo.

Najpomembnejši običaji so zato običaji ob rojstvu, poroki in smrti.

Slika 8: Tudi glasba je pomemben del romske kulture

Vir: I.B. Traja, 2000

Za nosečnico po navadi skrbi cela skupnost in jo varuje pred demoni. V tem času se ženske ne sme zmerjati, ne sme se ji kazati grdih stvari in ji ničesar odrekati. Po porodu mora biti mati z otrokom ločena od ostale družine približno en mesec. Opravlja samo tista dela, ki so povezana z otrokom. Otrok po rojstvu dobi krstno in domače ime. Starši malokdaj kličejo otroke s krstnim imenom, zato je domače ime pomembnejše.

Nekatere današnje mlade romske družine opuščajo te navade. Mlade matere hodijo roditi v bolnišnico ali pa jim pri porodu na domu pomaga babica.

Slika 9: Romska poroka
<http://www.genspot.com/>

Priprava na poroko se začne že v puberteti romskih otrok. Do takrat so vsi brezskrbni in se ne ločijo po oblačilih in igrah. Pri štirinajstih letih se začnejo ločevati, dekleta postanejo bolj sramežljiva. V javnosti ne smejo kazati spodnjega perila, saj bi bilo to sramotno. Pri vseh Romih je zakon monogamen, poročni obred je končno dejanje, ki potrdi skupno življenje dveh ljudi. Poroke niso pri vseh enake, temveč se razlikujejo v malenkostih pri obredu.

(P. Štrukelj, 2004)

»Prvotni pomen smrti pri Romih predstavlja dogodek, ki onečasti in omadežuje družino in njega samega. Ker se vsa družina čuti omadeževana zaradi smrti, se družinski člani ne smejo umivati, ne kuhati, ponoči morajo biti budni, ko čuvajo mrliča.« (P. Štrukelj, 2004, str. 190) Verovanja, ki so povezana s smrtjo, so razširjena pri vseh romskih skupinah. Smrt si razlagajo kot naravni pojav, verjamejo pa tudi, da lahko mrtvi škodujejo živalim ali se v živali celo spremenijo. Prepričani so, da lahko mrlič postane volkodlak ali vampir.

7.4 ROMSKO VEROVANJE

»Romski naziv za Boga je Del ali Devel. Ime izvira iz staroindijskega naziva deva, ki je nekdo, ki človeku kaj daje. Bog je deva, ker daje ves svet.« (T. Brizani, 2000, str. 21) V Evropi pripadajo Romi islamski, katoliški in pravoslavni veri. Vedno so sprejeli tudi religijsko skupnosti, saj so se želeli izogniti preganjanjem in si pridobiti naklonjenost tamkaj živečega prebivalstva.

Primer sodobne romske molitve: »Bog, pomagaj romskemu ljudstvu v izkušnji ljubezni do drugega, ki ga bo osvobodila predsodkov, ki ga slepijo. Omehčaj srca, ki ovirajo te ljudi, tako da bi lahko videli njihove potrebe in njihova hrepenenja po sodelovanju. Prosimo te tudi, da bi romska skupnost lahko slišala sporočilo in našla duhovno svobodo v tebi. Amen!« (T. Brizani, 2000, str. 21)

7.5 ROMSKI POKLICI

Najpogostejši poklici med Romi so kovači, izdelovalci svedrov, dežnikarji, zdravilci, jasnovidci, glasbeniki, pletarji in prekupčevalci konj. Seveda za to niso posebej kvalificirani, temveč so to nazivi, ki so jih dobili po svojih sposobnostih. Sicer pa so po vsem svetu znani, da beračijo in prosijo za dobrine. »Pravijo tudi, da so upravičeni prositi, ker nimajo zemlje in ker imajo premalo dohodkov.« (P. Štrukelj, 2004, str. 126)

Slika 10: Romski brusilec
Vir: P. Štrukelj, 1976

7.6 ROMSKA KULTURA V CELJU

Pri celjskih Romih tipična ureditev družbe ni več prisotna. Starešine večinoma prostovoljno izgubljajo nadzor in oblast nad drugimi člani družine. Želijo se prilagoditi stanju družbe, v kateri živijo, zato se njihova skupnost vedno bolj omejuje na posamezne družine, ki predstavljajo očeta, mater in otroke, ne pa toliko na celotno skupnost. Še vedno je moč občutiti veliko pripadnost družini, ki se pokaže predvsem takrat, ko je kakšen član v težavah. V tem primeru lahko računa na pomoč celotne družine, ki ga brani ne glede na okoliščine.

Po besedah Silve in Franca Koprivška se njihov romski jezik precej razlikuje od tistega, ki ga govorijo Romi v drugih predelih države. Ne razlikujejo se samo po narečju, ampak imajo tudi popolnoma drugačno besedišče. Glavni razlog za tako velike razlike je naselitev z različnih območij. Romski jezik se iz roda v rod izgublja, saj doma večinoma vsi govorijo slovensko, med drugim tudi zato, da otroci v šoli nimajo težav s slovenščino. Po raziskavi mag. Breznika obvladajo romski jeziki otroci dveh družin.

Romske običaje ohranjajo le deloma. Še vedno izvajajo tradicionalne obrede, po izročilu potekajo tudi poroke in krsti, so se pa že skoraj popolnoma socializirali, zato počasi prevzemajo navade družbe, ki jih obdaja, in se počasi asimilirajo. Romi na območju Celja niso dobro organizirani, verjetno tudi zato, ker ne gre za številčno populacijo. Živijo ločeno in se ne združujejo v kakršna koli društva in organizacije, ki jih poznamo na Dolenjskem in v Prekmurju.

8 ROMSKA NASELJA

Izraz romsko naselje je nastal v določeni zadregi, kako poimenovati skupino bivalnih enot, zasedenih z romsko populacijo. Pogosto niti nimajo hišnih števil. Večinoma so mlajšega nastanka, saj je stalna naselitev uspela šele v sedemdesetih letih. V Sloveniji je po dosedanjih evidencah 105 t. i. romskih naselij, z manjšimi zaselki do okrog 130, z okrog 9000 prebivalcev. Dobra polovica naselbin je zaselkov z manj kot 50 prebivalci. Samo 7 jih ima več kot 200 prebivalcev in od tega le dve več kot 500 (Pušča v Prekmurju in Brezje-Žabjek pri Novem mestu).

(J. Zupančič, 2007)

Slika 11: Vas Pušča

Vir: <http://upload.wikimedia.org>

Romska naselja so nastajala v bližini centralnih krajev in odlagališč odpadkov (zbiranje sekundarnih surovin). Ko so se stalno naseljevali, so iskali bližino vodnih virov, izbirali pa so tudi bližino kulturno-jezikovnih stikov. To je razlog, da je precej romskih naselij prav na robnih predelih države. Naselili so se na izpraznjena stalna ali začasna bivališča ter kamnolome ipd. Izbirali so bivališča, ki so bila na razpolago in kjer se domači prebivalci niso toliko upirali. »Skoraj dve tretjini romskih naselbin je fizično ločenih od ostalih naselij in tvorijo homogene naselbinske enote z značilnim izgledom. Šestina jih je spojenih z naselji, okrog četrtnine pa je mestnih naselij; locirane so predvsem na robu urbanih naselbinskih enot.«

(J. Zupančič, 2007)

V starih delih mest so znane mestne romske »četrti«, ki jih sestavljajo improvizirane bivalne enote. To so predvsem bivališča, ki jih je prejšnje prebivalstvo zapustilo zaradi slabih razmer. Tisti, ki ne živijo v povezanih romskih naseljih, se naseljujejo v posamične hiše ali stanovanja v mestnih naselbinah.

Kot oblika gradnje so pogoste lesene barake, precej pa imajo zidanih hiš. Država jim je ponekod postavila tudi industrijsko narejene zabojnike.

(J. Zupančič, 2007)

- Statistični podatki pravijo, da okrog četrtnina romskih naselij razpolaga z možnostmi dokaj hitre integracije in nadaljnjega urejanja infrastrukture ter vzpostavljanja legalnih stanj.

- Približno tretjina naj bi imela precej težav pri urejanju bivalnih razmer, prav tako ima tretjina naselij solidne možnosti urejanja bivališč na obstoječih lokacijah, vendar je za to potrebna sprememba namembnosti zemljišč.
- Za desetino naselij je glede na lokacijo in druge okoliščine dana lokacija edina rešitev.
- Petina romskih naselij v Sloveniji naj bi bila še vedno brez pitne vode in električne energije. Ta je najbolj pereč problem, saj prevladujejo črne gradnje, ki po navadi ne dobijo soglasij podjetij za distribucijo električne energije. Zaradi neplačevanja stroškov pa so pogosti tudi izklopi.

(Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015. 2010. Ljubljana, Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti, str. 6–8)

»V okviru vladnega programa ukrepov za pomoč Romom, ki poteka od leta 1995, Ministrstvo za okolje in prostor vodi, usmerja in koordinira aktivnosti za zagotavljanje strokovne in finančne pomoči občinam, v katerih živijo Romi, pri pripravi prostorskih in izvedbenih dokumentov za ureditev romskih naselij.

Slika 12: Romsko naselje Boriha pri Metliki

Vir: <http://www.romskenovice.si>

Poleg aktivnosti, ki jih izvaja Ministrstvo za okolje in prostor, se na podlagi dosedanjih izkušenj ugotavlja, da je reševanje prostorskih problemov uspešno tam, kjer se vodijo postopki dosledno v skladu s prostorsko zakonodajo, transparentno, ob sodelovanju javnosti in sočasno ter celovito za potrebe vseh občanov, ker je le tako mogoče zagotoviti družbeno sprejemljivost sprejetih rešitev. Zagotovljeni ustrezni bivalni pogoji so temelj za vključevanje Romov v izobraževalni proces, na trg

zaposlovanja in za socialno integracijo.«

(Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015. 2010. Ljubljana, Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti, str. 6–8)

Urad Vlade Republik Slovenije za narodnosti je letos izdal Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015, ki so ga potrdili na 4. seji Komisije Vlade RS za zaščito romske skupnosti dne 23. 11. 2009. Program vsebuje tudi načrte za izboljšavo romskih bivanjskih razmer in ureditev romskih naselij.

Cilji so naslednji:

- v okviru novih občinskih prostorskih načrtov opredeliti območja romskih naselij (določitev razvojnih območij in »legalizacija« obstoječih nelegalnih naselij);
- celovito urbanistično urejanje romskih naselij ob sodelovanju romskega in okoliškega prebivalstva in posledično izboljšanje bivalnih razmer romskega prebivalstva;
- zagotovitev pogojev za enakopraven razvoj romske skupnosti v Republiki Sloveniji.

(Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015, 2010, str. 9–10)

8.1 ROMSKA NASELJA V CELJU

Romi so na območju mestne občine Celje od naselitve do danes zamenjali že kar precejšnje število lokacij. Strnjena romska naselja so trenutno na naslednjih naslovih (dodana je primerjava s številom prebivalcev na teh naslovih leta 2007, ko je število Romov za svojo ekspertizo raziskal mag. Branko Brezovnik):

	2007	2010
Mariborska 39	12	11
Bežigrajska 25	13	14
Sernčeva 1	5	4
Sernčeva 3	2	1
Sernčeva 6	4	6
Sernčeva 8	5	6

Tabela 2: Primerjava števila prebivalcev v Celju po posameznih naslovih

Vira: cv: B. Brezovnik, 2007, MČ Gaberje, 2010

Po podatkih mag. Brezovnika je živel v Celju 2007. leta 85 Romov. Nekateri živijo v subvencioniranih stanovanjih v mešanih zakonih in se ne štejejo več za Rome, nekateri pa so nama povedali, da so romske korenine že daleč za njimi in se ne počutijo več Romi. Ugotovili sva, da se tudi romski priseljenci iz bivše Jugoslavije velikokrat nočejo izrekati za Rome, čeprav nas je okolica nanje opozorila. Imajo se za Albance ali državljane BiH. Zaradi stigmatizacije se nekateri očitno sramujejo svojega porekla.

Romi niso lastniki nobene stavbe ali zemljišča, na katerem živijo. Stavbe jim je prek podjetja Nepremičnine, d. o. o., dodelila Mestna občina Celje. Po besedah Darje Zabukovec z Oddelka za okolje, prostor in komunalo MOC so vsi ti objekti namenjeni rušenju, zato obnova in odkup nista mogoča. Stavbe, kjer živijo Romi, so bile naknadno vseljene, postavljene so legalno, imajo ustrezno električno napeljavo in stalen odvoz komunalnih odpadkov. Popolnoma druga stran pa se pokaže pri ilegalnih zbirališčih kovin, ki so večinoma nezakonita.

Romi so se v hišo na Mariborski 39 naselili konec 70. let. Stavbo jim je kot začasno bivališče dodelila občina, ki je objekt takrat odkupila od Vrtnarstva Celje. Hiša stoji ob glavni mestni vpadnici iz mariborske smeri. Romi bi se zaradi neurejenih razmer želeli preseliti na drugo lokacijo. Predvsem si želijo razselitve, saj se zavedajo, da je ta osnovni pogoj za to, da bo njihova socializacija uspešnejša. Problem z naselitvijo so pred leti že želeli rešiti, vendar neuspešno. Občina je naletela na

Slika 13: Hiša na Mariborski 39
Foto: A. Kisovar, marec 2010

odpor Romov in tudi krajanov območja, kamor so jih želeli preseliti. Po besedah Darje Zabukovec je lokacija za občino zelo zanimiva, zato bo v kratkem času izdelan prostorski plan in obe strani bosta prisiljeni v temeljitejše reševanje stanovanjskega problema družine z Mariborske. Radovan Božič iz MČ Gaberje je povedal, da je ta lokacija zelo zanimiva tudi za Celjski sejem in za gradnjo novih stolpičev.

Slika 14: Stanje na Mariborski 39
Foto: A. Kisovar, marec 2010

Večstanovanjska hiša je v zelo slabem stanju. V njej živi 11 Romov in nekaj drugih prebivalcev. V stanovanjih imajo težave s prepuščanjem vode skozi strop, zato se želijo zaradi neurejenih razmer v bližnji prihodnosti preseliti na drugo lokacijo. Poleg prvotne stavbe, ki jo je dodelila občina, romska poselitev danes

obsega tudi bližnje dvorišče, kjer je odlagališče. Tu je imelo svoje prostore včasih Vrtnarstvo, zdaj pa se tu kopičijo stari avtomobili, staro železje ... Odlagališče je ilegalno, vendar glede tega nihče ničesar ne stori. Prišlo je že do mnogih težav z nesnago, zaradi katere trpi bližnja okolica, med drugim sosednji vrtec Tončke Čečeve, vprašanje pa ostaja nerešeno.

Slika 15: Romsko naselje na Bežigrajski 25

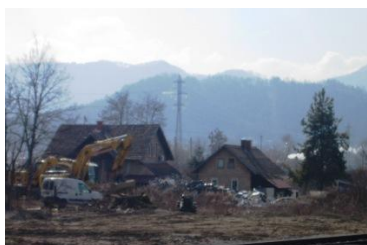
Foto: A. Kisovar, 2010

Težave Romov na Bežigrajski 25, Sernčevi 1, 3, 6 in 8 so drugačne. Območje za MOC ni zanimivo, pojavlja pa se drug problem. Prostor, kjer živijo, je v samem središču industrijske cone na poplavnem območju ob reki Hudinji in zato ne dosega minimalnih standardov območij, primernih za poselitev. V bližini je Dinos, ki odkupuje

njihovo staro železo. Po besedah Radovana Božiča so nameravali v preteklosti na parcelah že večkrat urediti urejene separacije za zbiranje materiala, vendar niso našli skupnega jezika. Mnenja v tem naselju so deljena, nekateri se želijo preseliti, spet drugi ne, dejstvo pa je, da bodo v daljšem časovnem obdobju v to prisiljeni. Vsi objekti so namenjeni rušenju, zato tudi tu odkup zemljišč ni mogoč.

Poplave so jih nazadnje prizadele pred tremi leti. Po besedah Silve Koprivšek škoda ni bila poplačana. Na tem območju danes Hidrosvet, d. o. o., in CPM, d. d., izvajata regulacijo struge reke Hudinje, kar naj bi preprečilo nadaljnje nevšečnosti.

Približno 30 Romov je tu razseljenih po 4 hišah, v vsaki pa živita največ 2 družini. Skupaj z njimi živi tudi več pripadnikov slovenske in albanske narodnosti, zato je zelo težko načrtati mejo med Romi in drugimi.

Slika 16: Romsko naselje na Sernčevi

Foto: A. Kisovar, 2010

Slika 18: Poplave 2007 na Bežigrajski

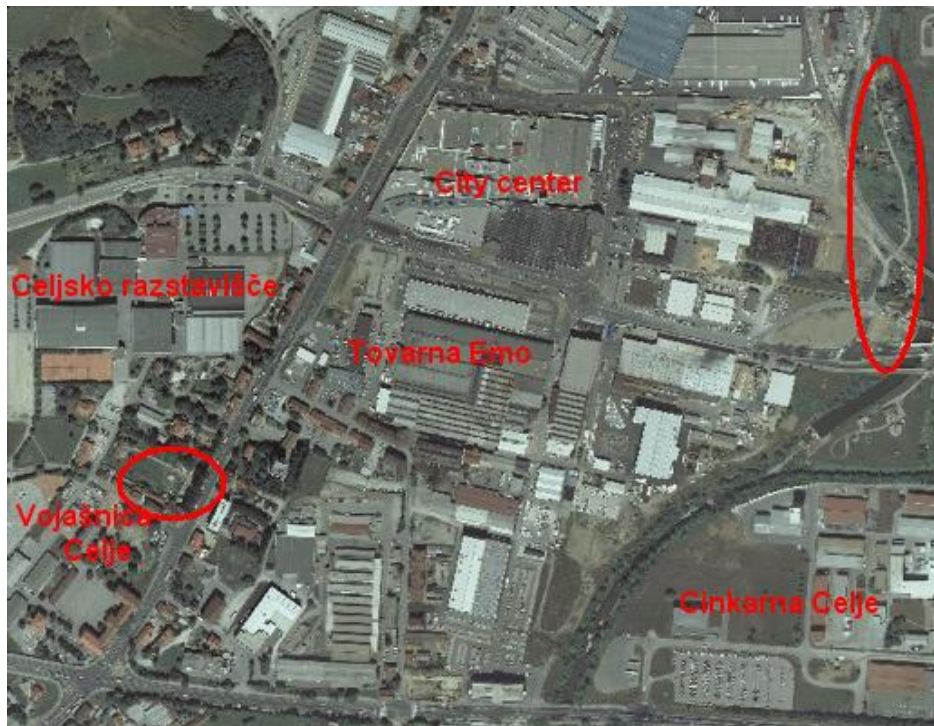
Vir: ARSO, 2007

Slika 17: Poplave 2007

Vir: ARSO, 2007

Vprašanja romske poselitve so večinoma odprta, saj so vsi zgolj začasno naseljeni. Občine njihova območja za zdaj še ne zanimajo, zato se s tem ne ukvarja. Kam in kako bo postalo jasno, ko bo imela občina izdelan prostorski plan in bo prisiljena v iskanje rešitev nove romske naselitve.

Slika 19: Lokacije strnjenih romskih naselij v Celju
Vir: GURS, 2010

9 IZOBRAŽEVANJE ROMOV CELJU

»Številni Neromi verjamejo, da Romi ne cenijo izobrazbe. To drži le deloma, in sicer takrat, ko govorimo o zelo tradicionalnih družinah. Res je, da je slaba izobrazba danes za Rome glavna ovira pri dostopu do dela. Izobraževanje romskih otrok je torej bistveno pri premagovanju revščine.« (Dosta! Dovolj!, 2009, str. 31)

Celjski Romi se pomembnosti izobraževanja sicer zavedajo, saj vsi šoloobvezni otroci obiskujejo šolo. Po podatkih Mestne občine Celje osnovno šolo v šolskem letu 2009/2010 obiskuje 9 romskih otrok, iz vrtcev pa poročajo zgolj o enem Romu.

Šole kot največji problem izpostavljajo odsotnost pri pouku. Otroci po besedah učiteljev in svetovalnih delavcev veliko manjkajo opravičeno in tudi neopravičeno. Za pouk naj bi bili manj motivirani, v večini ne vidijo, da jim šola pravzaprav nudi boljšo prihodnost. Seveda pa obstajajo tudi izjeme, ti se trudijo in so tudi temu primerno uspešni.

Odnos staršev do pedagoških delavcev in same institucije je korekten. Pripravljeni so sodelovati, zanimajo se za učni uspeh otrok, vendar so po besedah mnogih prehitro zadovoljni. Velika težava je pogosto njihova nepismenost in pomanjkanje izobrazbe, kar zagotovo negativno vplivata na podporo, ki jo lahko nudijo svojim otrokom. Po najinih raziskavah ima le redko kdo od staršev zaključeno osnovno šolo.

Otroci večinoma nimajo težav s slovenščino, saj doma večinoma vsi govorijo slovensko. Tiste, pri katerih se pojavljajo težave, obravnavajo enako kot učence tujce, ki pridejo iz drugih držav. Tem po zakonu pripadajo dodatne ure slovenskega jezika v prvem letu šolanja, če tudi po prvem letu jezik še vedno povzroča težave, jih poleg vključitve v skupinske oblike učne pomoči usmerijo tudi v postopek usmerjanja in pridobitve odločbe za učence s posebnimi potrebami – kot učence z govorno-jezikovnimi težavami. Na eni izmed osnovnih šol sva dobili vpogled v učne pripomočke, ki romskim otrokom olajšajo učenje. V ta namen so bile narejene tudi zelo simpatične dvojezične slikanice. Opazi se, da tudi pristojne državne institucije res nadaljujejo pot od besed k dejanjem. Prisostvovali sva tudi pouku in sva se lahko prepričali, kako simpatični so ti otroci.

Njihov učni uspeh je v povprečju kar dober. Po mnenju mnogih profesorjev so otroci sicer zmožni veliko več, kot pa pokažejo. Žal večina Romov šolo še vedno zapostavlja, prednost dajejo druženju in obveznostim, ki jim jih nalaga njihova skupnost. Med pristočasnimi dejavnostmi, ki se jih udeležujejo, prevladuje šport. Nadarjeni so za popolnoma različne stvari. Dobri so tudi na likovnem in glasbenem področju.

Z vključitvijo v razrede nimajo težav. V zgodnejših letih se veliko družijo z vrstniki, razlike med njimi in drugimi otroki se pojavijo kasneje, takrat se začnejo odmikati od sošolcev.

Vsem romskim otrokom, ne zaradi narodnosti, ampak socialnega statusa, pripadajo posebne ugodnosti. Sem sodijo subvencionirana šolska prehrana, učbeniki, izleti in drugo.

Večina jih konča osnovno šolo, malo pa je tistih, ki se odločijo za nadaljnje šolanje. Ti se vpišejo predvsem na srednje poklicne šole, nekaj pa jih obiskuje gimnazijo. Pri pogovoru z romskimi družinami sva izvedeli, da jih nekaj že tudi študira v Mariboru ali Celju.

Odgovori, ki sva jih prejeli od vrtcev, so primerljivi, vendar dosti manj natančni, saj razlike med otroki še niso tako velike.

(Povzeto po izpolnjenih vprašalnikih z OŠ Lava, OŠ Glazija, OŠ Hudinja, I. OŠ Celje in OŠ Frana Roša, ustno III. OŠ Celje, OŠ Polule, I. gimnazija v Celju.)

10 ZAPOSLOVANJE ROMOV V CELJU

»Romi pogosto veljajo za ljudi, ki se bojijo dela in raje namerno živijo od socialne podpore, kakor da bi si ga poiskali. Ključno vprašanje torej ni, ali Romi želijo delati, temveč kakšno zaposlitev lahko najdejo, če jo.« (Dosta! Dovolj!, 2009, Ljubljana, str. 31, 32)

Sodeč po podatkih Zavoda za zaposlovanje Celje in Centra za socialno delo Celje Romi večinoma niso zaposleni.

Nekateri kot vzrok nezaposlenosti navajajo predvsem, da podjetja Romov nočejo zaposliti.

O tem sva se hoteli prepričati sami, zato sva izvedli kratko telefonsko anketo v 15 podjetjih v Celju. V nobenem niso imeli zaposlenega niti enega Roma, mnenja o njihovi zaposlitvi so bila različna. Večinoma so zagovarjali stališče, da narodnost prosilca za delo nima nikakršnega vpliva na to, ali bodo nekoga zaposlili ali ne. V štirih podjetjih so priznali, da ne vedo, kako bi v dani situaciji reagirali, saj se bojijo zaposliti Roma, ker so ti na zelo slabem glasu. Seveda ob vsem tem ne smemo zapostaviti dejstva, da se nekateri Romi, prav tako kot tudi Slovenci, preprosto ne želijo zaposliti. Po besedah Radovana Božiča je le en Rom dočakal pokojnino v službi.

Proti pričakovanjem življenjski standard Romov ni tako slab. Vsi so povprečno urejeni, z dokaj dobrimi avtomobili, in misliva, da ne živijo v hudem pomanjkanju.

Družina na Bežigrajski ima registriran zabavišni park, s katerim gostuje po vsej Sloveniji. Pred njihovo hišo lahko vedno opazimo veliko tovornjakov, s katerimi prevažajo svojo opremo. Na Sernčevi se ukvarjajo z zbiranjem kovin.

Tudi Romi na Mariborski zbirajo kovine. Na dvorišču nekdanje vrtnarije imajo zbirališče, ki pa ni legalizirano. Največ zbranega gradiva prodajo podjetju Dinos, d. o. o. Po podatkih, ki sva jih dobili, gre mesečno za količino okoli 30 ton, kar pomeni okoli 3800 € prihodka. V podjetju so povedali, da od Romov odkupujejo predvsem železo, pločevine in barvne kovine. Veliko jih pripelje surovine z osebnimi avtomobili, nekateri pa so celo tako organizirani, da

imajo za to posebej namenjena vozila. Imajo redne in neredne stranke. Redne stranke vozijo kovine skorajda vsak dan.

10.1 SOCIALNA POMOČ

Glede na to, da nihče od Romov ni zaposlen, vsi prejemajo socialno pomoč. Na Centru za socialno delo Celje sva dobili naslednje podatke o zneskih redne socialne pomoči:

- 1-člansko gospodinjstvo 226,80 €,
- 2-člansko gospodinjstvo (2 odrasla) 385,56 €,
- vsak dodaten otrok 68,04 €.

V redno socialno pomoč niso vključeni izredni stroški (eden izmed Romov se zaradi zdravstvenih težav vsak dan vozi v Ljubljano), tu so še otroški in starševski dodatki ter pomoč, ki jo dobijo od drugih organizacij.

10.2 DRUGE OBLIKE POMOČI

10.2.1 ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE

Oblike pomoči pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije:

1. POMOČ Z ZBIRANJEM DENARJA

Gre za obliko pomoči javnega zbiranja sredstev prek časopisov, revij in TV-oddaj:

- Tednik,
- Labirint,
- Jana,
- Nedeljski,
- Spet doma.

Leta 2009 in 2010 sta dve družini dobili vsaka po 9100 €, leta 2008 tri družine po 3000 €.

2. POMOČ V HRANI IN BONIH

Pred novim letom družine prejmejo darilne bone od trgovskega podjetja Mercator, in sicer vsaka v vrednosti 60 €.

3. LETOVANJE OTROK

Otrokom iz socialno ogroženih družin nudijo brezplačno letovanje v Savudriji.

Vsaka družina, ki se obrne po pomoč k Zvezi prijateljev mladine Slovenije, mora izpolniti vprašalnik, ki sva ga dodali v prilogi. Na podlagi tega potem izberejo obliko pomoči, ki jo bodo priskrbeli. Pomagajo najbolj socialno ogroženim ne glede na narodnostno pripadnost.

10.2.2 RDEČI KRIŽ

Rdeči križ Slovenije nudi socialno ogroženim družinam pomoč v obliki razdeljevanja sredstev. To so lahko oblačila, hrana, pohištvo, šolske potrebščine ... Med Romi Rdeči križ trenutno nudi pomoč:

- 9 posameznikom,
- 2 dvočlanskima družinama,
- 4 štiričlanskim družinam,
- 1 petčlanski družini.

Kljub temu da ima večina Romov nizek socialni status, se velikokrat zgodi, da nekatere romske družine zaradi previsokih dohodkov niso upravičene do pomoči Rdečega križa. To je tudi dokaz, da si družba Rome napačno predstavlja. Niso vsi z družbenega dna, nekateri so v vseh pogledih, tudi finančnih, povsem enakopravni drugim državljanom.

11 SOBIVANJE ROMOV V CELJU

Zgodovinski viri pravijo, da socialno okolje ni bilo nikoli preveč naklonjeno romskemu prebivalstvu. Večkrat se je že zgodilo, da je lokacija ustrezala Romom in občini, a se s tem, žal, ni strinjalo okoliško prebivalstvo. Bali so se povzročanja neposredne škode zaradi kraj, povzročanja smradu in povečanja prašnosti ter onesnaževanja podtalnice. Starejše prebivalce je strah nasilja in konfliktov, strah jih je tudi razraščanja kriminala. Težave nastopijo tudi z zunanjim videzom naselja, odlaganjem odpadkov, zbiranjem surovin in z oviranjem turizma.

(J. Zupančič, 2007)

11.1 KRIMINAL

Po podatke o kriminaliteti Romov v Celju sva se obrnili na Policijsko upravo Celje.

Izvedeli sva, da zanje ne vodijo posebne evidence o kriminalnih dejanjih. Pri Romih je sicer najbolj prisotna premoženjska kriminaliteta (vlomi in ropi), prav tako pa se dogajajo tudi kršitve javnega reda (pretepi v parku med mladostniki). Ko govorimo o vlomih in ropih, pri tem niso zastopani le predstavniki moškega spola, temveč tudi ženskega. Ženske so največkrat prisotne pri tatvinah iz stanovanjskih hiš. Kršitve javnega reda izvaja predvsem mlajša populacija do 25 let. Denar si služijo z zbiranjem barvnih kovin in železa, zato se pri tem dogajajo tudi kriminalna dejanja. Gre za nepooblaščen odnašanje že omenjenih surovin. Pred leti so prejeli prijave sosedov zaradi zažiganja kablov na dvorišču. Ko so Rome opozorili, se je to prenehalo. Drugih prijav sosedov ali bližnjih niso prejeli. V primerjavi z drugimi narodnostmi je romska prisotna pri več kriminalnih dejanjih. Še vedno pa je število kriminalnih dejanj veliko manjše kot v Kočevju, kjer ga je med vsemi slovenskimi Romi največ.

11.2 ODNOS S SOSEDI

Romi v Celju živijo predvsem na lokacijah, ki so malce odmaknjene od drugega prebivalstva, zato nimajo veliko sosedov. Tisti meščani, ki pa živijo v njihovi neposredni bližini, nimajo slabih izkušenj in jih njihova bližina ne moti. Pravijo, da imajo do njih enak odnos kot do drugih sosedov, se pa z njimi ne družijo. Komunicirajo zgolj po potrebi. Prav tako se jim ne zdi potrebno, da bi se morali preseliti na drugo lokacijo.

11.3 ODNOS Z DRUGIMI OBČANI

V Celju so se Romi v primerjavi z drugimi kraji precej bolj akulturirali v mestno okolje, zelo redki pripadniki romske skupnosti namreč še ohranjajo svoj tradicionalni način življenja.

V pogovoru z Radovanom Božičem, tajnikom Mestne četrti Gaberje, sva izvedeli, da imajo z njimi le dobre izkušnje. Vedno so namreč pripravljeni sodelovati in se pogovarjati o težavah. Mestna četrt jim je pomagala tudi pri iskanju službe, prav tako jim pomaga zbirati sredstva za čim boljše življenje. Radovan Božič je poudaril, da imamo vsi preveč stereotipov o pripadnikih romske skupnosti, da jih je treba le spoznati, pa bo naše razmišljanje drugačno.

Novinarka Mateja Jazbec je v *Novem tedniku* (24. 6. 2006, str. 4) zapisala, da celjski župan Bojan Šrot ocenjuje odnose z Romi v Celju kot spodbudne.

Pogovarjali sva se tudi s pripadniki romske skupnosti, ki so prav tako potrdili dobre odnose s sosedi in mestno četrtjo. Želijo si le, da bi na občini rešili njihove težave s slabo opremljenostjo stanovanj. Franc Koprivšek je v pogovoru z novinarko Novega tednika v članku *Strojanove v Medlog, Štore, na Polule in Hudinjo* (24. 11. 2006) povedal:

»Med nami in Celjani ni razlik, ker smo civilizirani in živimo v mestu.«

Na spletni strani www.dnevnik.si so 8. 4. 2009 objavili članek z naslovom *Romska družina iz Celja zaradi grožnje z deložacijo iz hiše grozi s postavitvijo šotorov sredi mesta*.

Franc Koprivšek naj bi povedal, da bodo Romi postavili šotore sredi mesta, če jim bo občina še naprej grozila z deložacijo iz hiše na Mariborski cesti. To izjavo je komentiral tudi celjski župan Bojan Šrot, ki je dejal, da so omenjeni družini že ponudili drugo lokacijo, vendar je ti niso sprejeli. V podjetju Nepremičnine, d. o. o., Celje, pa so povedali, da se s tem problemom ukvarjajo že nekaj časa in da iščejo ustrezne rešitve. Pred šestimi leti naj bi jim ponudili že lokacijo med strugo Hudinje in železniškim tirom ob Sernčevi cesti, vendar je člani družine Koprivšek niso sprejeli. Za hišo na Mariborski cesti naj ne bi plačevali najemnine že vrsto let, podjetju Nepremičnine, d. o. o., Celje, pa naj bi tako dolgovali 3000 €. Podjetje je zagotovilo, da so pripravljeni ustaviti postopek deložacije, takoj ko bo dolg poplačan.

(<http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042258133>, 2010)

Po besedah Franca Koprivška danes rednejše plačujejo položnice, saj so se z Nepremičninami dogovorili za znižan znesek v višini 64 €.

11.4 ODNOS DIJAKOV

11.4.1 IZVEDBA IN ANALIZA ANKETIRANJA

Želeli sva raziskati, kakšen je odnos mladih do Romov, s kakšnimi stereotipi se srečujejo in kako jih poznajo, zato sva med njimi izvedli anketo. Informacije sva zbirali z vprašalnikom, ki vsebuje kombinacijo odprtih in zaprtih vprašanj. Oblikovan je v skladu z namenom raziskave. Anketo sva opravili med dijaki I. gimnazije v Celju, starimi od 15 do 18 let. Vprašalnik sva razdelili na tri sklope. Z vprašanji prvega sklopa sva želeli ugotoviti, kakšen je njihov odnos do Romov, z vprašanji drugega sklopa pa proučiti, kaj o njih vedo. Tretji sklop vprašanj se nanaša na Rome v Celju in izkušnje anketirancev z njimi.

Raziskavo sva izvedli v februarju 2010. Anketiranje sva izvajali na šoli. Prejeli in obdelali sva 110 vprašalnikov, za raziskavo pa sva jih uporabili 100, saj je bilo 10 vprašalnikov neuporabnih. Pri izvedbi anketiranja sva pazili, da je bila zastopanost ženskega in moškega spola enaka, zato je v raziskavi uporabljenih 50 vprašalnikov žensk in 50 vprašalnikov moških.

11.4.2 ANALIZA IN IZIDI ANKETE

Analizo ankete sva začeli s prvim sklopom vprašanj, s katerimi sva želeli ugotoviti, kakšen je odnos dijakov do pripadnikov romske skupnosti.

Vpr. št. 1: **Katera je prva asociacija, ki jo dobiš, ko slišiš besedo Romi?**

To vprašanje je bilo odprtega tipa, zato sva dobili kar nekaj različnih odgovorov. Najpogostejši odgovor je bil Cigani. Tak odgovor je podalo 25 žensk in 32 moških. 8 žensk in 11 moških se je odločilo za odgovor Strojanovi. Sledili so odgovori, ki so bili manj pogosti, to so: ples, umazanija, revščina, tujci, železo, baker, nomadi, Prekmurje, Ambrus, Langa, manjšina, kraja, zatiranje, netipični ljudje, odpad, lenoba, posebna kultura, zapuščene hiše, Oto Pestner, velike družine in temnejša polt.

Iz danih odgovorov je razvidno, da imajo dijaki in dijakinje precej podobne asociacije, ko slišijo besedo Romi. Še vedno jim je najbolj znan izraz Cigani, ki so ga uporabljali nekoč in je danes za nekatere Rome tudi žaljiv. Ugotovili sva tudi, da so seznanjeni s problematiko

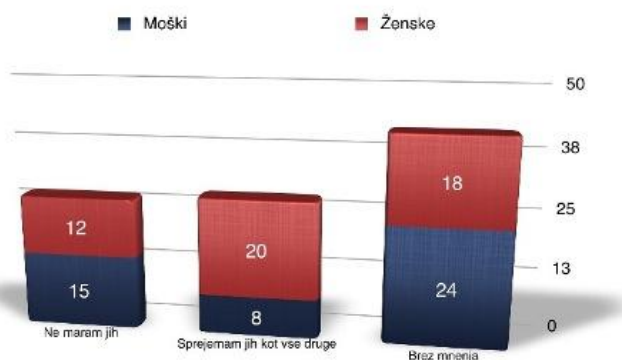

romske družine Strojan, saj je bil to drugi najpogostejši odgovor na to odprto vprašanje. Iz odgovorov, ki niso tako pogosti, pa je razvidno tudi, da se zavedajo, da so Romi manjšinski narod, ki ima svojo kulturo in živi precej drugače kot drugi.

Nadaljujeva s preverjanjem mišljenja o Romih.

Vpr. št. 2: Kaj si misliš o Romih?

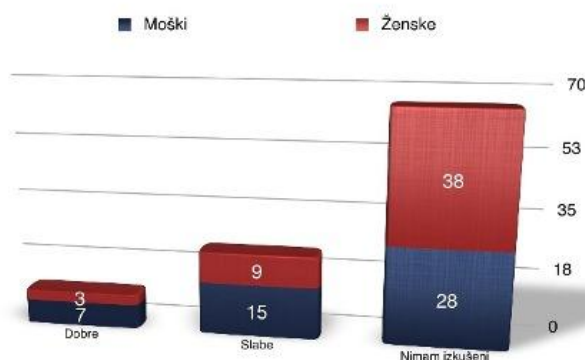
Na vprašanje o mišljenju o Romih je 18 moških in 12 žensk odgovorilo, da jih ne marajo. Z drugim odgovorom, ki je bil, da jih sprejemajo kot vse druge, se je strinjalo 8 moških in 20 žensk, brez mnenja o njih pa je bilo kar 24 moških in 18 žensk.

Grafikon 2: Prikaz mnenja dijakov o Romih

Iz teh odgovorov sva ugotovili, da Rome ne mara več moških kot žensk, pri njihovem sprejemanju pa je ravno obratno, saj jih bolj sprejemajo ženske. Še vedno pa največ anketiranih o njih nima mnenja.

Vpr. št. 3: Kakšne so tvoje izkušnje z njimi?

Grafikon 3: Prikaz izkušenj dijakov z Romi

dobre izkušnje, nekaj več pa jih ima slabe. Največ odgovorov je bilo, da z njimi nimajo izkušenj. Iz tega lahko sklepava, da so Romi v Celju še precej nepoznani in da se o njih ve zelo malo.

7 moških in 3 ženske so odgovorili, da so njihove izkušnje s pripadniki romske skupnosti dobre. Nekaj več dijakov in dijakinj ima z njimi slabe izkušnje. Tako je odgovorilo namreč 15 moških in 9 žensk. Kar 28 moških in 38 žensk pa z njimi nima izkušenj.

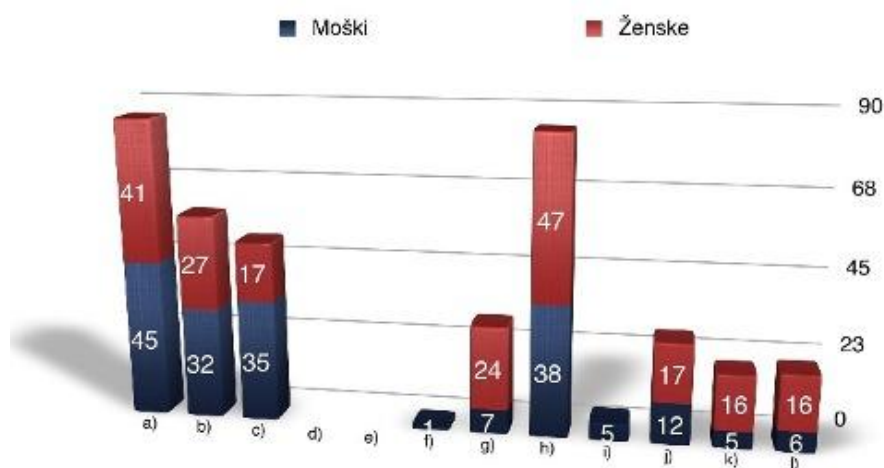
Iz tega vprašanja je razvidno, da ima zelo malo dijakov in dijakinj z njimi

Vpr. št. 4: **Obkroži stereotype o Romih, s katerimi se strinjaš.**

Anketiranci so imeli možnost obkrožiti eno ali več ponujenih možnosti.

- a) Romi ne želijo delati, raje živijo od socialne podpore.
- b) Za njihovo revščino je kriva lenoba.
- c) Še vedno živijo nomadsko življenje, selijo se od mesta do mesta.
- d) Romske ženske imajo moč, da lahko nad nas prikličejo prekletstvo, če jim ne damo denarja.
- e) Romske ženske so strastne plesalke, pripravljene, da zapeljejo katerega koli moškega.
- f) Večina romskega prebivalstva se ukvarja s kovaštvom.
- g) Radi so oblečeni v pisana in svetleča oblačila.
- h) Živijo v umazaniji in se s tem prav nič ne obremenjujejo.
- i) Romi lahko obogatijo le s kriminalnimi posli.
- j) Ne cenijo izobrazbe.
- k) So nevredni zaupanja in se ne želijo vključiti v družbo.
- l) Gensko so nagnjeni k zločinom (kraja, preprodaja ...).

Grafikon 4: Prikaz stereotipov, s katerimi se dijaki strinjajo

Iz prikazanih podatkov izhaja, da je največ anketirancev izbralo odgovor, da Romi ne želijo delati, saj raje živijo od socialne podpore. Za ta odgovor se je odločilo kar 45 moških in 41 žensk. Drugi najpogostejši odgovor je bil odgovor, da živijo v umazaniji in se s tem prav nič ne obremenjujejo. Za to možnost se je odločilo 38 moških in 47 žensk. Po številu odgovorov sledi naslednji stereotip, ki pravi, da je za njihovo revščino kriva lenoba. Tako meni 32

moških in 27 žensk. 35 moških in 17 žensk je prepričanih, da še vedno živijo nomadsko življenje in se selijo od mesta do mesta.

Za stereotip, ki pravi, da so radi oblečeni v pisana in svetleča oblačila, se je odločilo 7 moških in 24 žensk. Malce manj jih meni, da ne cenijo izobrazbe. Tako je odgovorilo 12 moških in 17 žensk. Da so gensko nagnjeni k zločinom (kraja, preprodaja ...), meni 6 moških in 16 žensk. Skoraj podobni rezultati so tudi za stereotip, da so nevredni zaupanja in da se ne želijo vključiti v družbo. Za ta odgovor se je odločilo 5 moških in 16 žensk. 5 moških meni, da lahko Romi obogatijo le s kriminalnimi posli, in 1 moški se strinja s stereotipom, ki pravi, da se večina romskega prebivalstva ukvarja s kovaštvom. Tema dvema stereotipoma ženske v večini niso verjele. S stereotipoma, ki govorita o tem, da imajo romske ženske moč, da nad nas prikličejo prekletstvo, če jim ne damo denarja, in da so strastne plesalke, pripravljene, da zapeljejo katerega koli moškega, se ni strinjal nihče.

Ugotovili sva, da dijaki in dijakinje razmišljajo precej stereotipno, vsaj kar se tiče delavnosti Romov in njihovega načina življenja. Ženske so bolj nagnjene k stereotipom, ki se povezujejo s krajo, zaupanjem, izobrazbo in oblačili, medtem ko moški o teh stvareh razmišljajo manj stereotipno.

Vpr. št. 5: Kako si razlagaš rek »Cigan poje ovitek od čokolade, ki je srebrn, čokolado pa vrže stran«?

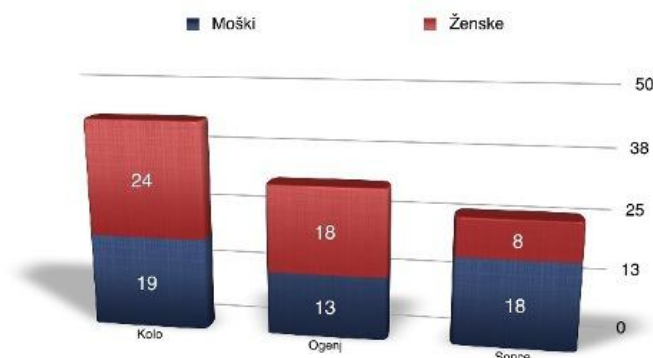
To vprašanje je bilo odprtega tipa, zato pri 18 moških in 15 ženskah nanj sploh nisva dobili odgovora. 12 žensk in 8 moških meni, da sta za to krivi nevednost in neciviliziranost. 9 žensk in 7 moških si razlaga ta rek tako, da Romi cenijo samo tisto, kar se sveti. Pogost je bil tudi odgovor, da jim dobiček pomeni več kot užitek. Tako je odgovorilo 6 moških in 5 žensk. Sledili so manj pogosti odgovori, kot so: Vzamejo, kar se jim zdi uporabno, Neumni in pohlepni so, Radi imajo denar, Zbirajo staro železo in druge kovine, Tisto, kar je vredno, pokradejo, Imajo drugačne vrednote kot mi, Nabirajo in zbirajo nesnago, Vzamejo vse, kar je kovinskega, Ne poznajo čokolade. Nekaj anketirancev reka ni razumelo.

Iz odgovorov je razvidno, da precej dijakov in dijakinj meni, da so Romi necivilizirani in nevedni. Malce manj jih meni, da cenijo samo tisto, kar se sveti, in da jim dobiček pomeni več kot užitek.

Raziskavo sva nadaljevali z vprašanji iz drugega sklopa.

Vpr. št. 1: Kaj je romski simbol?

Grafikon 5: Prikaz poznavanja romskega simbola

da ženske vedo več o pripadnikih romske skupnosti kot moški, saj so imele več pravih odgovorov. Veliko dijakov in dijakinj pa meni, da je njihov simbol ogenj. Tako so se odločili najbrž zaradi nomadskega življenja pripadnikov romske skupnosti.

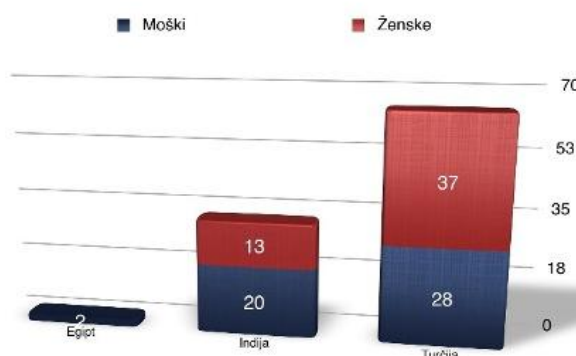
Anketirani so lahko izbirali med tremi odgovori: kolo, ogenj in sonce. 19 moških in 24 žensk je odgovorilo prav in se odločilo za odgovor kolo. Ogenj je bil drugi najpogostejši odgovor, saj se je zanj odločilo 13 moških in 18 žensk. Da

je romski simbol sonce meni 18 moških in 8 žensk. Ugotovili sva,

Vpr. št. 2: Romi so se pred 800 leti začeli priseljevati v Evropo iz ...

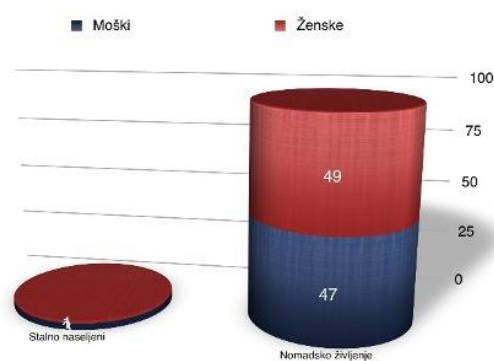
Turčija je bil najpogostejši odgovor. Zanj se je odločilo kar 28 moških in 37 žensk. Po številu odgovor sledi Indija, za katero se je odločilo 20 moških in 13 žensk. Egipt sta izbrala samo 2 moška.

O priseljevanju v Evropo je bolj poučen moški del spola, saj jih je več izbralo pravilni odgovor Indija.

Grafikon 6: Prikaz poznavanja romskega izvora

Vpr. št. 3: Kakšen je bil njihov način življenja?

Grafikon 7: Prikaz poznavanja romskega načina življenja

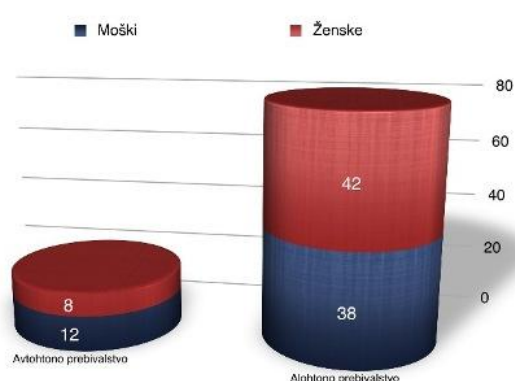
Kar 47 moških in 49 žensk so izbrali pravilni odgovor, in sicer nomadsko življenje. 3 moški in 1 ženska pa menijo, da so bili stalno naseljeni. Iz danih odgovorov je razvidno, da so dijaki in dijakinje dobro poučeni o njihovem načinu življenja, saj so bili napačni odgovori le štirje.

Vpr. št. 3. a: **Romi v Sloveniji so:**

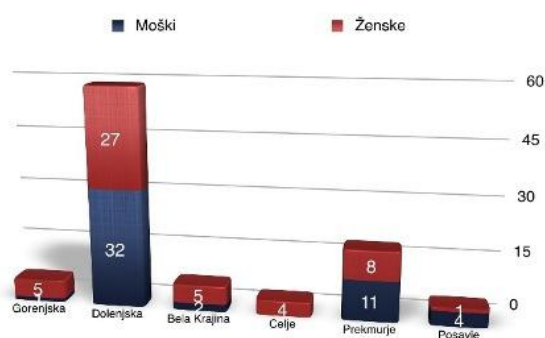
Prevladujoč odgovor je bil alohtono prebivalstvo, za katerega se je odločilo 38 moških in 42 žensk. 12 moških in 8 žensk pa meni, da so Romi v Sloveniji avtohtono prebivalstvo.

Ugotovimo lahko, da je znanje o vrsti prebivalstva precej dobro, saj je bilo le 20 napačnih odgovorov. Ženske so bile pri pravilnosti odgovora uspešnejše kot moški.

Grafikon 8: Prikaz poznavanja romske naselitve

Vpr. št. 4: **Kje v Sloveniji živi največ Romov?**

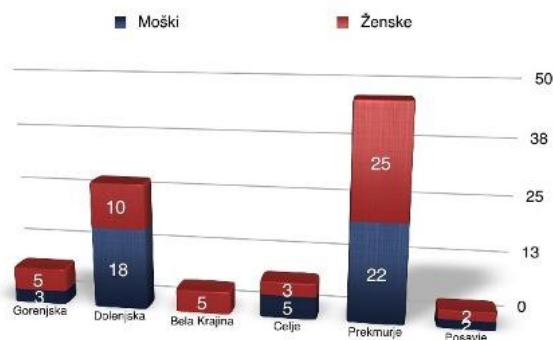
Grafikon 9: Prikaz poznavanja romske poselitve v Sloveniji

Posavju. Odgovor Celje so izbrale 4 ženske.

O območju, kjer v Sloveniji živi največ Romov, dijaki in dijakinje niso pravilno informirani, saj jih večina meni, da je to Dolenjska. Za Prekmurje, kar je pravi odgovor, pa se jih je odločilo le 19.

Vpr. št. 5: **Na katerem območju živijo Romi najbolj organizirano?**

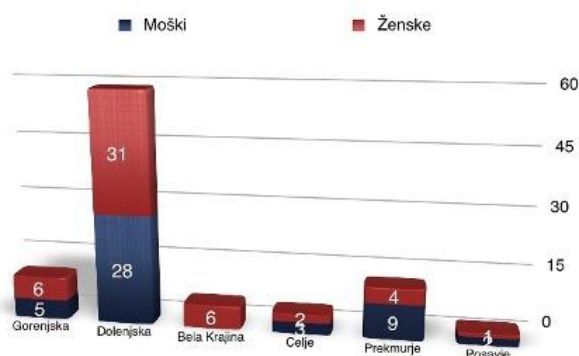
Na to vprašanje je 22 moških in 25 žensk odgovorilo, da v Prekmurju. Po številu odgovorov sledi Dolenjska, ki jo je izbralo 18 moških in 10 žensk. 3 moški in 5 žensk meni, da najbolj organizirano Romi živijo na Gorenjskem, 5 moških in 3 ženske pa, da v Celju. Odgovor Bela krajina je izbralo 5 žensk, Posavje pa 2 moška in 2 ženski.

O organiziranem življenju Romov so dijaki in dijakinje precej dobro poučeni, saj jih največ meni, da je to območje Prekmurje. Precej veliko število odgovorov je bilo tudi za Dolenjsko, saj je tam drugo največje območje pripadnikov romske skupnosti.

Grafikon 10: Prikaz poznavanja organiziranosti romskih skupnosti v Sloveniji

Vpr. št. 6: Kje v Sloveniji je največ nesoglasij med romsko skupnostjo in drugimi prebivalci?

28 moških in 31 žensk meni, da je največ nesoglasij na Dolenjskem, sledi Prekmurje, ki ga je izbralo 9 moških in 4 ženske. Tretje najpogostejše število odgovorov je bila Gorenjska, za katero se je odločilo 5 moških in 6 žensk.

Grafikon 11: Prikaz poznavanja romske problematike v Sloveniji

Enako število žensk meni, da je največ nesoglasij v Beli krajini. 3 moški in 2 ženski menijo, da je to območje Celje, 2

moška in 1 ženska pa, da je to Posavje. Območje Dolenjske se pojavi pri odgovorih največkrat, zato lahko sklepava, da dijaki in dijakinje vedo kar dosti o romskih nesoglasjih in problematiki. Na to vprašanje je pravilno odgovorilo več žensk kot moških.

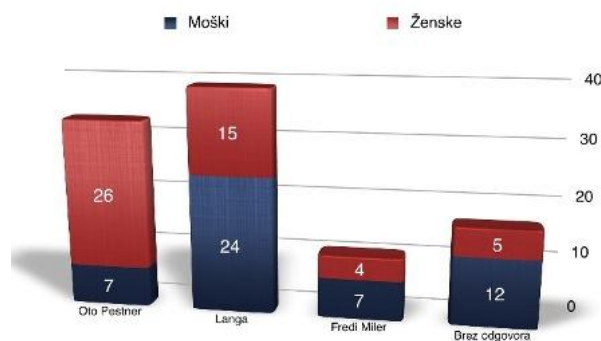
Vpr. št. 7: Na kratko opiši, kako bi ti osebno reševal romsko problematiko v Sloveniji.

To vprašanje je bilo odprtega tipa, zato sva tudi nanj dobili zelo malo odgovorov. Največ dijakov in dijakinj bi zanje uvedlo obvezno izobraževanje, saj menijo, da bi se tako bolj vključili v okolico. Veliko jih meni, da bi morali biti do njih strpnejši in bi morali poskrbeti, da bi jih družba bolje sprejela. Nekateri so omenili tudi, da bi bilo najbolje, če bi romske družine razselili, tako da ne bi živelo preveč družinskih članov skupaj.

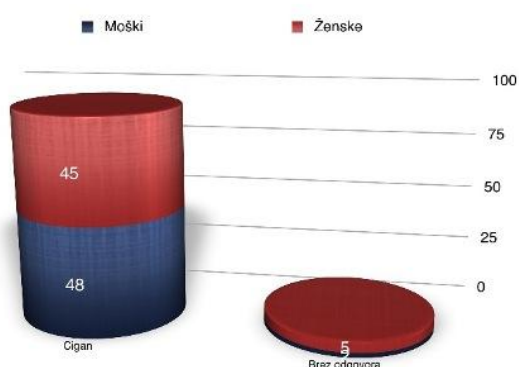
Vpr. št. 8: Poimenuj kakšno slavno osebo iz Slovenije, ki je romskega rodu.

Kljub temu da je to vprašanje odprtega tipa, je bila odzivnost nanj velika. 24 moških in 15 žensk je zapisalo skupino Langa, 7 moških in 26 žensk se je odločilo za pevca Ota Pestnerja. Omenili so še Fredija Milerja, ki ga je izbralo 7 moških in 4 ženske. Odgovora ni zapisalo 12 moških in 5 žensk.

Grafikon 12: Prikaz poznavanja slavnih romskih oseb

Vpr. št. 9: Kateri izraz se najpogosteje uporablja za Roma v ljudski govorici?

Najpogostejši odgovor je bil Cigan, ki ga je zapisalo 48 moških in 45 žensk. Na vprašanje ni odgovorilo 2 moška in 5 žensk.

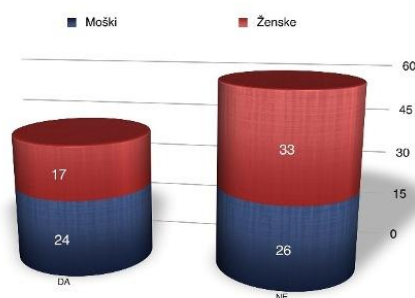
Iz odgovorov je razvidno, da dijaki in dijakinje poznajo ljudsko poimenovanje Cigan, saj so ga zapisali skoraj vsi.

Raziskavo nadaljujeva z vprašanji iz tretjega sklopa.

Vpr. št. 1: Poznaš kakšno lokacijo, kjer živijo Romi v Celju?

24 moških in 17 žensk pozna lokacijo, kjer živijo Romi v Celju, 26 moških in 33 žensk pa te lokacije ne pozna.

Ugotovili sva, da je poznavanje lokacije, kjer živijo Romi v Celju, kar precej slabo, saj je več moških in žensk odgovorilo na vprašanje negativno.

Grafikon 13: Prikaz poznavanja lokacij romskih naselij v Celju

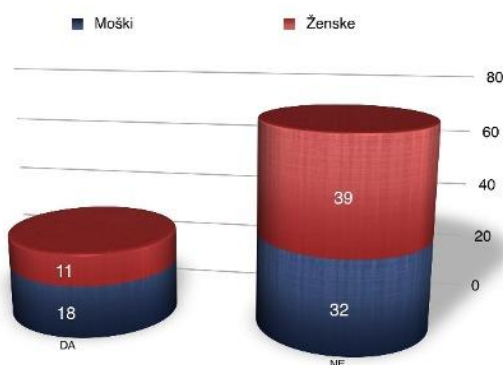

Vpr. št. 2: Če DA, kje?

Večina moških in žensk je odgovorila, da je to Mariborska cesta, samo dva moška sta odgovorila, da živijo pri City Centru v Celju. S tem sta mislila na Bežigrajsko ulico.

Lokacije so navedli pravilno, zato lahko sklepava, da so dobro obveščeni o tem, kje živijo pripadniki romske skupnosti.

Vpr. št. 3: Si kdaj že stopil v stik s kakšnim Romom?

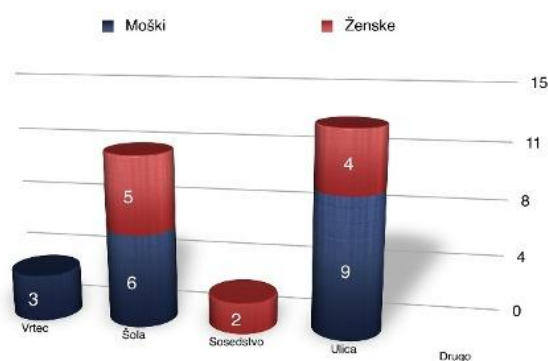

Grafikon 14: Prikaz osebnih izkušenj z Romi

To vprašanje je imelo tudi podvprašanje, v katerem so morali navesti, kje so stopili v stik z Romi. 3 moški so vstopili v stik z njimi v vrtcu, 6 moških in 5 žensk je odgovorilo, da v šoli, 2 ženski sta odgovorili, da v sosedstvu, za odgovor na ulici se je odločilo 9 moških in 4 ženske.

Največ dijakov in dijakinj je torej odgovorilo, da so z njimi v stik stopili na ulici. Iz tega lahko sklepava, da so jih drugje manj videvali, in zato z njimi niso mogli navezati stika.

Na to vprašanje je pozitivno odgovorilo 18 moških in 11 žensk, negativno pa 32 moških in 39 žensk. Iz tega lahko sklepava, da imajo več stikov z njimi moški kot ženske, vendar je teh stikov zelo malo.

Grafikon 15: Prikaz mest srečevanja z Romi

Vpr. št. 4: Če poznaš Rome v Celju, napiši vsaj tri dejavnosti, s katerimi se preživljajo.

To vprašanje je bilo odprto, zato sva dobili precej manj odgovorov, kot sva želeli. Prevladujoča odgovora sta bila baker in železo, dejavnosti, ki so se pojavile manjkrat, pa so bile še: frizerstvo, lunapark, prosjačenje, prodajanje srečk in avtomobilov. Na vprašanje je odgovorilo samo 18 moških in 12 žensk.

Vpr. št. 5: Si že kdaj srečal kakšnega predstavnika romske skupnosti v vlogi zdravnika, profesorja, inženirja ...?

Na to vprašanje ni odgovorilo 15 moških in 7 žensk. Vsi, ki so odgovorili, so odgovorili negativno. Ko so morali pojasniti zakaj, so kot vzrok največkrat navedli pomanjkanje izobrazbe in slabo vključenost v družbo.

12 PREDLOGI REŠEVANJA ROMSKE PROBLEMATIKE V CELJU

Na osnovi proučevanja literature in raziskovanja življenja in problemov Romov v Celju predlagava naslednje ukrepe:

- Po najinem mnenju je najpomembnejši ukrep vključitev romskih otrok v predšolsko varstvo. Radi rečemo, da na mladih stoji svet, zato se strinjava, da je treba romsko problematiko začeti reševati že v predšolskem obdobju. Že majhne otroke je treba poučiti o pomembnosti izobrazbe in vključitve v okolje, kar jim bo kasneje omogočilo boljši položaj v družbi. V Krškem se pomena predšolske vzgoje Romov popolnoma zavedajo, zato so uvedli prostovoljna javna dela, kjer romske otroke učijo slovenskega jezika in vključitve v družbo.
- Zelo dobrodošla bi bila pozitivna diskriminacija na vseh področjih, spodbujanje interesov Romov v šolah in tudi pri zaposlitvi.
- Pomembna je ureditev okoljske problematike. Pri spoznavanju z Romi sva spoznali tudi razmere, v katerih živijo. Stanje bivališč je zelo slabo, zato bi bilo treba temu nedvomno posvetiti več pozornosti. Predlagava tudi boljši nadzor nad odlagališči in večjo vpetost vseh institucij.
- Mlade Rome je treba med šolanjem osveščati o pomenu in vlogi medkulturnega sožitja. Seveda niso sami krivi za vse težave, ki jih imajo. Pomembna je tudi poučenost okolice. Meniva, da je treba o medkulturnem sožitju osveščati in poučevati že majhne neromske otroke, še preden postanejo polni predsodkov, ki jih je z leti vedno težje izkoreniniti.
- Prijavili sva se na natečaj Pomladni dan v Evropi, na katerem bova predstavili romsko problematiko. Razmišljali sva o organizaciji okrogle mize, na kateri bi sodelovali dijaki, ki jih tovrstna tematika zanima. Kot sogovornika bi povabili Ota Pestnerja, ki je izjemno cenjen pevec, in pisatelja Ferija Lainščka. Morda bi hoteli sodelovati tudi kdo od celjskih Romov in pristojni, ki se s to problematiko ukvarja.
- Predlagali bova, da eno šolsko uro vsi predmeti namenijo romski tematiki. Na začetku bi si ogledali romsko oddajo *So vakeres? Kaj govoriš?* S tem bi dijakom približali romsko kulturo. Potem bi se pri urah pogovarjali o tej temi in jo osvetlili z različnih strani. Seveda ne pričakujemo, da bi vsi, ki prej niso marali Romov, spremenili mnenje. Dovolj bo, da se zavedo, da je drugačnost v družbi popolnoma sprejemljiva in včasih celo pozitivna.

- Profesorjem slovenščine predlagava skupinsko obravnavanje literature o Romih. Zelo zanimiva so dela našega pisatelja Ferija Lainščka, še posebej romana Nedotakljivi in Halgato.
- Kot urednici šolskega radia bova poskušali Rome predstaviti tudi v naših oddajah. Več kot bodo dijaki izvedeli o njih, bolj utemeljeno bo njihovo mnenje, ki bo zagotovo pozitivnejše, kot so ga imeli prej.
- Za Rome in tudi druge bi bila zelo zanimiva vključenost romskih junakov v učbenike. Ljudski junaki predstavljajo svoje ljudstvo in njegove vrline, z njimi se narod predstavlja svetu. Prav je, da tudi Romom omogočimo enakovredno izkazovanje njihove kulture. Lahko bi se naučili kakšne njihove pesmi, plesa ...

13 ZAKLJUČEK IN RAZPRAVA

Romska skupnost v RS je ustavno priznana manjšinska skupnost, ki sicer nima položaja klasične manjšine, vendar pa je kot manjšinska skupnost v ustavi posebej omenjena in z zakonodajo deležna posebne zaščite. Romi predstavljajo povsod po svetu marginalno skupino prebivalcev, predvsem zaradi posebnega načina življenja, zato pogosto naletijo na diskriminacijo in segregacijo. Tudi Slovenija pri tem ni izjema. Romski problemi polnijo časopisne stolpce in minute na televiziji. Največ Romov živi na območju Dolenjske, Prekmurja in Gorenjske. V Celju jih živi manj, po raziskavi mag. Brezovnika okrog 80, uradno pa veliko manj. Veliko je prebivalcev, ki jih ima okolica za Rome, vendar se sami opredeljujejo za Albance oz. Bošnjake, saj so se k nam preselili iz Albanije oz. Bosne in Hercegovine. Nekaj je tudi Romov iz mešanih zakonov, ki so izgubili stik z romsko kulturo in se zato tudi ne opredeljujejo kot romski narod.

V najini raziskovalni nalogi sva želeli raziskati predvsem socialno-geografski vidik romske problematike v Celju, ugotoviti njihovo število, vključevanje v programe izobraževanja, zaposlenost, sobivanje, zanimalo pa naju je tudi, koliko še ohranjajo primarno romsko izročilo. Na osnovi proučevanja sva želeli predlagati možne rešitve. Oprli sva se na zakonodajo, zato sva jo v najinem končnem izdelku zelo podrobno predstavili. Zakon o urejanju življenja in položaja Romov govori njim v prid, v praksi pa se kaže v povsem drugi luči, zato je odlično vodilo za reševanje romske problematike.

Prva hipoteza je bila, da živijo Romi na območju Celja strnjeno. Ugotovili sva, da to v veliki meri drži. Največ Romov, okoli 40, živi v strnjenih naseljih na območju Mariborske 39, Bežigradske 25, Sernčeve 1, 3, 6, in 8. Drugi živijo tudi razseljeno po stanovanjskih blokih v različnih predelih Celja, vendar natančnega števila ni bilo mogoče dobiti, saj sva povsod naleteli na varstvo osebnih podatkov, čeprav sva želeli dobiti le številčne podatke. Zato lahko hipotezo delno potrdimo. Presenetilo naju je, kako nekateri zaradi stigmatizacije na vsak način želijo zamolčati svoje korenine. Asimilacija je zelo velika. Sprašujemo se, ali je to naš namen.

Predpostavili sva, da so nepremičnine, v katerih živijo, last občine. To popolnoma drži, saj niso Romi lastniki niti enega stanovanjskega objekta, v katerem živijo. Bivališča jim je kot vsem drugim socialno ogroženim občanom dodelila občina. Plačujejo skromno najemnino, ki

se jim kljub vsemu zaradi stanja, v katerem živijo, zdi previsoka. Po besedah Darje Zabukovec občina za ta območja še nima konkretnih prostorskih planov, zato se s problemom romske naselitve za zdaj še ne ukvarja. Nekajkrat so jih zaradi slabih bivanjskih razmer že želeli preseliti, vendar so naleteli na odpor krajanov in tudi samih Romov, zato preselitev ni bila uspešna. Sami sva se spraševali, kje bi bila zanje primerna lokacija. Glede na to, da se ukvarjajo z zbiranjem kovin, ki so dokaj moteč dejavnik, bi verjetno hitro prišli v konflikt z drugim prebivalstvom. Če pa jih naselijo na neobljudeno območje, so znova deležni segregacije. To problematiko bo treba osvetliti večplastno.

Hipotezo lahko potrdiva.

V tretji hipotezi sva preverjali infrastrukturno opremljenost romskih bivališč, ki se je po najinih predpostavkah izkazala za zelo slabo. Vse hiše, v katerih živijo, imajo ustrezno električno in vodovodno napeljavo, stalen odvoz komunalnih odpadkov, vendar pa sta ohranjenost stavb in njihova okolica v zelo slabem stanju. Romi na Bežigrajski in Sernčevi se ob močnem deževju spopadajo s poplavami, ki jim uničujejo notranjost hiš. Po besedah Silve Koprivšek škoda ni bila povrnjena, zato imajo še sedaj velike težave z odpravljanjem posledic katastrofalne poplave leta 2007. Danes na tem območju poteka regulacija rečne struge, ki naj bi omejila poplavno ogroženost romskega naselja. Cesta ob hišah na Sernčevi je v izredno slabem stanju, poleg tega pa živijo sredi industrijske cone. V neposredni bližini so plinarna, toplarna, Dinos ... Verjetno se bo videz precej uredil z ureditvijo nabrežin. Romi na Mariborski imajo težave s prepuščanjem vode, ki uničuje strop. Bojijo se, da se bo sesedel in jih pokopal. Po besedah Darje Zabukovec se obnova bivališč ne splača, saj gre le za začasno naselitev, ker so objekti namenjeni rušenju.

Hipotezo lahko potrdiva.

V četrti hipotezi sva predvidevali, da so celjski Romi manj organizirani od Romov v drugih delih Slovenije. To hipotezo lahko v celoti potrdiva. Romi v Celju imajo slabe medsebojne stike, nekateri med njimi so celo sprti, zato se ne združujejo. V Celju ni romskih društev, Romi pa se ne vključujejo v društva iz drugih delov Slovenije.

Naslednja hipoteza je bila, da se Romi za dodaten zaslužek ukvarjajo z zbiranjem starega železa. Ta hipoteza v veliki meri drži, predvsem ko govorimo o prebivalcih z Mariborske 39. Njim zbiranje kovin predstavlja glavni vir dohodka, medtem ko imajo Romi na Bežigrajski in Sernčevi v lasti lunapark, okoli hiš pa imajo tudi kupe starega železa. Velik problem

predstavljajo zbirališča, ki so zaradi nedoseženih standardov v večini ilegalna. Sosedom povzročajo težave, saj so vir onesnaževanja podtalnice in tudi zatočišče številnih zajedavcev. V zvezi s tem nihče ničesar ne ukrene, čeprav je to po najinem mnenju trenutno največji problem v zvezi z Romi v Celju.

Najina šesta hipoteza je predpostavljala, da celjski Romi svojega izročila ne ohranjajo. To hipotezo lahko potrdiva, saj sva po opravljenih intervjujih s Silvo Koprivšek, Francem Koprviškom, Lucijo Roj in Sonjo Miler izvedeli, da romsko govorijo le še starejši člani skupnosti, medtem ko otroci večinoma govorijo slovensko. Doma uporabljajo slovenščino, med drugim tudi zato, da otroci v šoli nimajo težav. Ohranjajo sicer še nekatere obrede, kot so krsti in poroke, vendar postajajo čedalje bolj podobni našim običajem.

Po predvidevanjih v najini zadnji, sedmi hipotezi, naj bi imeli Romi v Celju veliko težav s sosedi in naj bi se zato veliko selili. Ugotovili sva, da to ne drži, kljub temu da mediji dajejo tak vtis. Na območjih, kjer imajo Romi sosede, le-ti z njimi nimajo posebnih težav. Res pa je, da jih veliko živi na območjih, kjer sosedov nimajo. Tudi selitve niso ravno pogoste, vsaj ne za prebivalce strnjenih naselij. Romi na Mariborski živijo na tej lokaciji že 15 let, Romi na Bežigraski pa kar 23 let. Drugačno je stanje pri razseljenih Romih. Tukaj najina hipoteza deloma drži, saj je res, da se veliko selijo. Predvsem zaradi nerednega plačevanja najemnin in sporov z občino, ne pa tudi zaradi težav s sosedi. Dokaz za to najdemo tudi v osnovnih šolah, kjer poročajo o pogostem prešolanju romskih otrok. Veliko je takih, ki so zaradi selitve na drugo območje zamenjali tudi že tri šole.

Kako je torej »biti celjski Rom«? Po najinem mnenju je njihov položaj nekje na polovici med tistimi, ki ga imajo Romi na Dolenjskem, in tistimi v Prekmurju. Niso tako problematični kot na Dolenjskem in tudi ne tako organizirani kot v Prekmurju. Stanje torej ni tako slabo, kot sva predvidevali, je pa seveda še veliko možnosti za njegovo izboljšanje. Predvsem glede strpnosti prebivalstva, kar bi Romom lahko omogočilo še boljšo vključitev v okolje. Najpomembnejše je odpravljanje predsodkov, ki jih je naša družba polna.

Tudi sami sva se Romov sprva bali. Ni besed, s katerimi bi opisali strah, ko sva prvič stopili na njihovo dvorišče. Vsi so nama zagotavljali, da bo vse v redu, ampak saj veste, kaj vse se govori o njih. V najinih glavah je bila popolna zmeda, če sva iskreni, sva si celo želeli, da se tega problema ne bi nikoli lotili. Popolnoma drugače pa je bilo, ko sva se s taksijem vračali v

šolo. Presrečni sva bili, da sva premagali svoj strah in se spopadli s predsodki, ki naši družbi omejujejo stik z Romi. Vsi so bili izjemno prijazni, ob kavi smo razpravljali o njihovih težavah in razmerah, o družinskih članih, poslu, skratka, o vsem mogočem. Z velikim zanimanjem sva si ogledali zbirko ur, ki jo je vsa leta svojega življenja skrbno ohranjal pokojni mož Silve Koprivšek, in sobo, polno rož, ki so ljubezen žene Franca Koprivška. Sprejeli so naju medse in zopet nimava besed, s katerimi bi opisali občutke, ki so naju prevevali, ko sva bili, pa čeprav zgolj za kratko urico, del njihovega življenja, skrivnostnega in za mnoge celo strah vzbujajočega.

Res pa je, da nekateri sploh niso želeli sodelovati z nama, kakor tudi ne s pristojnimi službami. Po opravljenih intervjujih lahko rečeva, da vse službe (od MOC do RK) zelo dobro opravljajo svoje delo in se res trudijo za rešitev problemov; sploh naju je presenetil izjemno pozitiven odnos med Romi in MČ Gaberje. Misliva pa, da je za reševanje problema vedno treba pogledati obe strani, sodelovanje mora biti obojestransko, saj sva velikokrat srečali pripravljenost nekaterih institucij za reševanje težav, a je ostalo le pri enostranskih dobrih namenih.

Romi se tako vrtijo v začaranem krogu. Na eni strani jih na rob družbe potiskajo nizka stopnja izobrazbe, poseben način življenja, revščina, ki velikokrat pogojuje tudi povečano kriminaliteto, na drugi strani pa mnogi predsodki, ki jim onemogočajo normalno vključitev v družbo. Tako ostajajo zaprti v svojem krogu nerazumevanja okolice.

Prebrali sva članek v časopisu, v katerem piše, kako so v Murski Soboti zaradi slabšega obiska romskih otrok v šoli uvedli šolski avtobus. Situacija se je močno popravila. Konkretna rešitev za Celje sicer ne bi bila primerna, so pa tu zagotovo še mnoge druge, le poiskati jih je treba. To je morda lahko izhodišče za nadaljnje raziskovanje.

Iz anket je razvidno mnenje o Romih naše prihodnje generacije – in tega je nedvomno treba izboljšati. Kako? Predlagali sva nekaj ukrepov, s katerimi bova sami poskušali izboljšati odnos mladih do Romov, meniva pa, da je najpomembneje, da vsak naredi svojo strategijo. Vsak izmed nas lahko pomaga na določenem področju. Začnimo torej pri sebi, recimo »DOSTA! DOVOLJ!« predsodkom o Romih in omogočimo nemirnim nomadom vključitev v naše življenje. Dajte jim priložnost! Iz prve roke vam lahko zagotoviva, da boste nad rezultati pozitivno presenečeni.

Oto Pestner je človek z veliko začetnico in izhaja iz Celja. Izjemen pevec, po pripovedovanju mnogih velik človek v vseh pogledih. Ponosen je na svoje korenine, kar pove na vsakem koraku. Naj zaključiva z njegovo pesmijo Ciganska kri, ki na kratko povzema bistvo najinega, upravičeno lahko rečeva, celoletnega dela.

Glasba: **Oto PESTNER**

Besedilo: **Ivan SIVEC**

Izvajaja: **Oto PESTNER**

CIGANSKA KRI

*V meni tečejo prдавne reke,
ki v tujih dveh svetovih so doma,
v meni je otožnost daljne stepe,
ki mati jo narava le pozna.*

*V meni še gorijo strašni ognji,
ki kakor oglje mi v očeh žare,
v meni še divjajo divji konji,
ki na pomlad iz staje se spuste.*

*Ciganska kri me vleče naprej,
v zvezdah je zapisana moja usoda,
ciganska kri, nemirna, brez mej
je kruta moja večna usoda.*

*V meni se pretakajo povesti,
ki jih ob ognjih starke pravijo,
v meni je na tisoče ljubezni,
ki kakor plamen venkaj bruhajo.*

*V meni črnolasa so dekleta,
ki bosih nog po produ plešejo,
v meni je poema neizpeta,
ki v vetru v duši prisluškujejo.*

Ciganska kri me vleče naprej ...

Medmrežje: http://www.sivec.net/avtor_besedil/index.php (1. 3. 2010).

14 LITERATURA IN VIRI

Brezovnik, B.: **Romska skupnost v Celju**, 2007. Ekspertiza.

Brizani, T., 2000. **Le ostanite – Romi gredo!** Celovec-Ljubljana-Dunaj, Mohorjeva založba, 95 str.

Celje. Medmrežje: <http://www.celje.si/> (2010).

Dnevnik. Medmrežje: <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042258133>, (2010).

Evropa, Slovenija in Romi: Zbornik referatov na mednarodni konferenci v Ljubljani. 2003. Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja, 400 str.

Inštitut za narodnostna vprašanja. Medmrežje: <http://www.inv.si/> (2010).

Ivan Sivec. Ciganska kri. Medmrežje: http://www.sivec.net/avtor_besedil/index.php (1. 3. 2010).

Jazbec, M: Strojanove v Medlog, Polule in na Hudinjo, Novem tedniku (24. 6. 2006, str. 4). Medmrežje: http://www.novitednik.si/ne_prezrite.php?id=555&m=12&l=2006 (1. 3. 2010).

Klopčič, V., 2007. **Položaj Romov v Sloveniji/Romi in Gadže**. Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja, 279 str.

Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010–2015. Ljubljana. Urad za narodnosti.

Medmrežje: http://www.uvn.gov.si/fileadmin/uvn.gov.si/pageuploads/pdf_datoteke/NPU_2010-2015-final.pdf (citirano 1. 3. 2010).

Romska družina iz Celja zaradi grožnje z deložacijo iz hiše grozi s postavitvijo šotorov sredi mesta (Medmrežje: www.dnevnik.si, 8. 4. 2009, 1. 3. 2010).

Svet romske skupnosti Republike Slovenije. Medmrežje:
<http://www.svetromskeskupnosti.si/Aktualno,27,0.html> (2010).

Priročnik Dosta! Dovolj! Osvobodimo se predsodkov, spoznajmo Rome. 2009. Ljubljana, Informacijski urad Sveta Evrope v RS in Urad vlade RS za narodnosti, 77 str.

Sobivanje: javna predstavitev mnenj o romski problematiki. 2003. Novo mesto, kulturni center Janeza Trdine, 96 str.

Senegačnik, J.: 2010. **Regionalna geografija Slovenije.** Modrijan. Ljubljana.

Štukelj, P., 1980. **Romi na Slovenskem.** Ljubljana, Cankarjeva založba, 324 str.

Tancer, M., 1994. **Vzgoja in izobraževanje Romov na Slovenskem.** Maribor, Založba Obzorja, 196 str.

Štrukelj, P., 2004. **Tisočletne podobe nemirnih nomadov.** Ljubljana, Družina, d. o. o., 335 str.

Štrifar, V., 1970. Cigani: **Minulost v sedanjosti.** Murska Sobota, Pomurska založba, 234 str.

Urad za narodnosti. Medmrežje: <http://www.uvn.gov.si/> (2009/2010).

Zupančič, J., 2007. **Romska naselja kot poseben del naselbinskega sistema v Sloveniji.** Ljubljana. Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo (Dela, 27, str. 215–246).

Zveza Romov Slovenije. Medmrežje: <http://www.zveza-romov.si/index,2,0.html> (2010).

15 PRILOGE

Priloga 1: Zapisnik s seje Tajništva za gospodarstvo in komunalne zadeve, 2. 6. 1954

Priloga 2: Anketni list za pripadnike romske skupnosti

Priloga 3: Vprašalnik o Romih v Celju za vrtce in osnovne šole

Priloga 4: Obrazec Zveze prijateljev mladine Slovenije

Priloga 5: Anketni list za sosede romskih družin

Priloga 6: Anketni list o Romih za dijake